

zeruko **ARGIA**

1976-Apirilak-11 - XXVI garren urtea 683 zenbakia

JESUS M. LEIZAOLA MINTZO

H
E
R
R
I
-
I
R
R
A
T
I
A

EGUN GOGOANGARRIAREN OIHARTZUNA

**LURRAREN EMAITZAK!
LURRAREN OSASUNA!**

**A MANOS DE
CERDO** GUISADO

Jabea:

Nafarroa, Kantauri eta Aragoi-
ko Kaputxinoak.

Burlada, Kale Nagusia, 50-1

Donostia, Okendo, 22

Telf. 41-95-88

Zuzendaria:

Kaletano Ezeiza Iturriza

Antolatzaileak:

Donato Unanue, Mikel Atxaga
eta L.A. Aranberri

Berri-emaleak:

M. Bujanda (Irulña), Odile Kru-
zeta (Elbar), L. Baralazarra
(Markina), A x a r i (Idiazabal),
Idiakez (Deba), Alix Trueba (Ka-
rrantza), Etxetxukoak (Herrera),
Sistiaganeko Pello (Lezo), M. Ize-
ta (Baztan), Uztarri (Oiartzun),
Mendiaga (Arrasate), Ertxin-Ha-
rri (Zestoa), Murumendi (Bea-
sain), Katazuri (Durango) eta
abar.

HARPIDE SARIA:

Barruan 600 pezeta

Korreo batasuneko
herrietan 700 pezeta

Atzerrietako beste
herrietan 850 pezeta

Airez, aldez aurretik
galdetu

Salmenta (ale
bakoitza) 20 pezeta

Moldiztegia eta idazkola:

«Graficas Navasal»

Camino de las Canteras, s/n.

IRUIÑEA

D.L.: 80-1963

Azal-egilea: Ernio S.L.

Azaleko argazkia: ARTURO

NON ZER

JESUS M.ª LEIZAOLA, Herrialde 5

NAFARROAKO LANGILERIA ETA EUSKALTA-

SUNA, M. Bujanda 6

BASERRITARRAK 11

ELIZA 12-13

EGUN GOGOANGARRIAREN OIHARTZUNA,

Lizarralde, Harri, Mendiaga, Altuna ... 15-18

BERGARAKO UDALETXEA FORUEN ALDE,

Aranberri 19-23

ISIDORO FAGOAGA, Martin Ugalde 24

EUSKAL HERRIETATIK 25-26-27

KULTURA GAIAK 28-32

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chopetia

Getaria, 10 - Urrutizkiñak: 41 77 51 - 42 27 00

DONOSTIA

ERAMAN-EKARRI'rako

AGENCIA

Transportes ALE

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Urrutizkiñak: 421869 - 427726

Iparraguirre, 8 - DONOSTIA

Transportes **azkar s. a.**

ERAMAN - EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gastelz, Alicante, Elche, Elda, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca.

Astean Irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz, Lugo, Coruña, Orense eta Vigora Joan etorriak.

Hernanirako bide nagusian, ERGOBIA auzoan, DONOSTIAN.

Urrutizkiñak: 552650 - 552654

Apartado 1381

Donosti-Aurrerki-Kutxa

**EUSKAL IRRATI
SAIOAK**

Banen baneko azlak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torelavega'ko Perla Joan
etorriak

Baserriaren alde

**JOSE ZINKUNEGIREN
OPTIKA DONOSTIAN**

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

YOGUR

GURELESA

GOGOZKOENA

Egun gogoangarriaren Oihartzuna

Donostiako eta Loiolako herri irratiek antolatu zuten 24 orduak euskaraz deitu saioak inork uste baino oihartzun haundiagoa izan du. Erdal egunkariak aipamen haundirik egin ez badiote ere, euskaldunon gogoan izango den egun haundi bat bilakatu da.

24 orduak euskaraz saioaren alderdirik baikorren eta emankorrena prestaera lanetan mugituko zen jendearena eta egingo zen ahaleginarena izango zela uste zen. Izugarria izan bait zen egun hori antolatzeko eta osatzeko egin zen lana. Baina martxoaren 27an gertatu zena are eta baikorragoa, emankorragoa eta eraginkorragoa bihurtu zen. Euskaldunok geuron eguna aldeztu aurretik ospatu genuela aurrean aitortu behar ezpairik gabe.

Luzaz hitzegingo da gure artean egun horretaz. Irratia pizten zen orduan pizten zela, euskaraz ari zen. Gauerdian eta goizaldera, eguerdian eta arratsaldean irratia iren ondoan zen jenderik bazen. Esaten zen guztia entzun eta hausnartu egin nahi zuen jendeak. Bakoitzak bere barruan eta bere etxan sumatu zuenaren berri jakitea ez da erraza. Batek baino gehiagok negar egin zuela, badakigu jakin, halere.

Euskaldungoaren barrua, ordea, jaialdian lehertu zen. Han nabarmendu zen zirrara bero, gozo eta dardaratiaren berri ematea zaila da. Euskaltasunez mozkorturik eta zorabiatutik zen han bildu zen jendetza hura guztia.

Egun hartako sua ez zen egunarekin batera itzali. Bezperako gau ilunean, bihotz eta esku bakoitzean, pizten zen argiak, noznahi egingo du gerora ere distiz. Ikusmira eta zelatara joan zenari ipurtargiak irudituko zitzaizkion. Jendetza haren bihozkada, sentipen eta nahiekin bat egitera joan zenari, berriz, pozez jauzika eta keinuka ziharduena izar itxaropentsuak iruditzen zitzaizkion. Eta hala gertatu ziren, futbola bera ere euskal futbola bilakatu zen hurrengo egunean, berri-emate batek aitortu zuenez.

Argazkiz bakarrik eman nahi izan genuen aurreko alean 24 orduak euskaraz saioaren berri. Ez genuen iritzirik ematerik nahi izan. Jendeagan izan zuen oihartzuna jaso nahi genuen. Ez diogu inori lanik eskatu. Jendea bere gisa ibiltzen utzi diogu. Bestalde, era batera edo bestera 24 ordu hoietan parte hartu zutenei, beren buruak jasotzea dela uste dute egun hura goraiatzeko hastea.

Oihartzun garbia nahi genuen, beraz. Baina oihartzuna bakarrik ez genuen jaso nahi. Egun gogoangarri horren oroitzapena gorde erazi ere egin nahi genion jendea. Etxen, begien aurrean izan dezan poster bat egin dugu. Poster horrek egunaren 24 orduak euskaraz egin behar ditugula edierazi behar digu. Egun haren oroitzapenak lanera deia egin behar digu.

24 ORDUAK EUSKARAZ

saioaren oroigarritz

poster bat atera du

Zeruko Argiak.

Herri askotan jarriko da

salgai nahi duenarentzat.

LAGUN IEZAIOSU ZERUKO ARGIARI

PRESOAK KALERA ARTE ATZERRIAN

1896garren irailaren 7an jaio zen Jesus Maria Leizaola. Donostian jaioa baldin bada ere Leizaola deitura Nafarroatik dator. Gaur gertatua balitz bezalaxe esan digu: «XV. mendean etorri ziren nere aurrekoak Nafarroatik Gipuzkoa-ko Beizamara. XVII. mendean Zubietara heldu ziren. Hango baserritik hartua dut «Baraibar» izen-ordea».

Lege-gizona dugu karreraz. Eta legeak egiten diran Madrildo gorteetan iharduna da Errepublikako garaian. Estatua egin, eztabaidatu eta onartu zen une estu haietan tartean zen, beraz. Gaurko kontuak bezalaxe dauzka buruan orduko eztabaidak, atzera-aurrerak, oztopoak eta abar.

Kontu batea gogarazten dio. Gertaera batetik bestera txori saltarinik saltarinena baino arinago hegatzena da. Esku eskuan duzunean ihes egiten dizu.

Olerkia, bertsoa eta barru bizitza ditu gogozko. Halere gazterik sartu zen politikagintzan. 1960garrenean, Joxe Antonio Agirre hil zenetik, Euskal Gobernuaren lehendakari dugu.

—oOo—

—Laster dugu aberri eguna. Nolakoa izatea nahiko zen nuke?

—Elkartasun egun bat izan dadila nahiko nuke. Sakabanaturik ez dugu ezer egingo. Iritziak iritzi, oinarritzko lokarri batek lotzen gaitu euskaldunok. Eta Aberri Eguna denon gogoa den zerbait hori indartzeko eta zerbait horren inguruan elkartzeko izan dadila nahiko nuke. Nafarroa gureganatzeko bide ere izan dadila, bide batez, nahiko nuke. Nafarroa ez dugu galdu behar.

—Utziko dutela egiten, uste ahal duzu?

—Baietz uste dut. Oraindik ere hori ukatu behar baldin badigute, ezer gutxi aldatu den ezaugarri nabarmena izango da.

—Baimenik eskatu ahal duzue? Edo Madril aldeko giroa aztertzen bederen saiatu ahal zarete?

—Ez dakit. Hori ez da nere egitekoa. Barruan diren taldeek neurtu behar dute hori guztia. Ni ezin hasiko naiz kanpotik kontseiluak ematen. Han bizi zaretenok ikusi behar duzue nola joka honelako ekintza batean.

—Ba ahal duzu laster, agian egun horretan, mugaz bestaldera joateko asmorik?

—Euskaldun bat preso den bitartean ez naiz haruntz joango. Espetxeratu guztiak kalera ateratzen ez diren bitartean atzerrian biziko naiz.

—Gaurko gazteriak ez zaituzte ezagutzen. Zertan ari zarete?

—Badakit gaurko gazteriak ez gaituela ezagutzen. Ez da harriztekoa. Egin dugun guztia ez genuen ondo egingo, agian. Egin gabe ere gauza asko utziko genuen. Baina zenbait uste baino lan gehiago egin dugu. Dena den gerratean hartu genuen jokabidea onartzen du, behintzat, gaurko gazteriak. Borrokatu ginen alderdian borrokatu ginelako pozik da gazteria hori. Ez da gutxi. Gure orduko jokabidea gaitzesteak, gure eta gazteen arteko koska ezin berdinu daitekeela adieraziko luke.

—Egia da, besterik gertatu zaionik ere bai bait da. Baina nik zuen gaurko asmoen berri jakin nahi nuke.

—Hara, politikan jokatzeko, itsasoan ibiltzea bezalatsu da. Ez dakizu ekaitza noiz datorren. Oraintxe bare eta oraintxe haserre da itsasoa. Uste ez zenituen eragozpenak sortzen zaizkizu bapatean. Ahal dena egiten da orduan. Aldez

aurretik pentsatutakoak ez dizu ezer balio izaten. Barealdiak eta haserrealdiak dituen itsaso handi baten antzeko da politik-mundua. Lehorrekoak zaretenok ez duzue hau behar bezala ulertzen. Segurantzia haundiagor jokatzeko ohi-tuak zarete zuek. Mugak, sailak, bideak, dena erabakia duzue. Itsasoan zaila da mugak erabakitzea. Biderik zuzenena ez da biderik motzena izan ohi. Hondoan hondarra edo harkaitza edo zurrumbiloa baldin baduzu hobe da beste zeharkako bide bat hartzea. Politikan ere berdin gertatzen da.

—Gaurregun, ordea, ekaitzari igertzeko tresnak badira: gogor egitekoak ere bai. Politikan ere izan daitezkeen al-daketak eta zurrumbiloak suma daitezke aldez aurretik.

—Nik uste, demokrazia aldera irauliko dela ontzia. Nik uste, eskuin-eskuinekoen esku ez dela geratuko agintea. Eta, jakina, orain egin behar duguna ez dezakegu gero-ako utz. Gero egun hobeak eta aukera egokiagoak izango ditugulakoan ez gintezke gera ezer egin gabe. Gero egun hobeak eta aukera egokiagoak izango ditugula ez bait da batere segurua.

—Gobernu federal bat letorkigukenean lehendakari izan-go ahal zaitugu?

—Ni ez nauzu aginte-zalea. Uzteko irrikitzen nago. Baina herriarengandik hartu genuen aginte hau berriro herriaren eskuetan utzi arte hementxe jarraitu beharra dut. Herriari itzuliko diot egun horretan, berriro gogozkoenak dituen ordezkariak aukera ditzan.

—Euskara hutsean mintzo den Euskal Herri bat nahi ahal zenuke?

—Bai noski. Baina horretara urrats asko egin behar da.

—Zer urrats?

—Esate baterako 24 orduak euskaraz bezalako saioak. Hor dira ikastolak, abeslariak eta abar. Abestiak ikaragarritzko eragina du. Ni euskara ia galtzeraino iritsi nintzen, abestiaren bidez berritu nuen, kantuei esker eutsi nion. Piskana piskana euskaldunduko dira kanpotik etorri direnak ere. Euskalduntzat joko dituzte beren buruak hemen jaio direnak. Ondo hartu behar ditugu etorkinak. Euskaldunduko dira.

—oOo—

Baionako Loustaus hotelean dena bare, dena isil da. Lehendakari jaunaren hitz-hotza bakarrik entzuten da. M.C.k gobernua sartzea eskatu duela adierazi dio norbaitek telefonoz Lehendakariari. «Hori ez dezaket neuk erabaki, gobernuaren diren beste alderdiak onartu behar dute».

HERRIALDE

NAFARROAKO LANGILERIA ETA EUSKALTASUNA

MIKEL BUJANDA

JABIER YABEN BENGOTXEA, Nafarroako langile-kontseiluko lehendakari.

Orain 38 urte jaio zen Iruinean Langile-Kontseiluaren Lehendakari gisa hautatua izan den Jabier Yaben. 1958. urteko maiatzaz geroztik, «Vascongadas de Seguros» delakoan dihardu lanean. Ez da kargu erraza Yaben jaunak bere gain hartu duena. Duen karguarengatik eta Nafarroan frogatu duen dei-ahalmenarengatik hurbildu gatzazkio Z.A.-rako galdera batzu egiteko asmoz.

—Langileek ez dute Sindikato Bertikala onartzen; halere, zuek, Sinkato barrenean zaudete. Nola esplikatuko zenuke zuen agerpen hau?

—Kargu sindikalak gureganatzeak ez du esan nahi Sindikatoen gaurregungo antolamendua ontzat ematen dugunik; ezta gutxiago ere. Esan dezakegu 110.000 langileetarik, ehunen bat bakarrik dela Sindikato sistemaren aldekoa.

Baina azkenengo Hauteskundeaz geroztik, benetako Sindikatoa eraikitzeak posibilitate gehiago ditu. Endemas, orain arte klandestinitatean mugitu diren langile buruzagiei ez zaie gaizki etorriko sindikal-bunkerra zer den jakitea. Horrela, beren aparteko balicaz gainera, egiturak aldatzeko beharrezko den esperientziak hornituko dira.

—Zein oztipo arkitzen duzue zuen lanaren bizkortasunerako?

—Batez ere, lanegiteko benetako garantiarik eza. Sindikato Bertikalaren egitura osoa, zerbitzatu behar lukeena bera, langilea, kontrolpean jartzeko egina dago. Trabak Sindikatoko «bonzoengandik» eta «Arazo Sozialetarako Ordezkaritza»-tik datozkigu, gure ekintza guztien kontrola eramanaz eta langileen arteko koordinaketa galeraziaz.

—Konkretuki, zeintzu dira Kontseiluaren egin behar nagusiak?

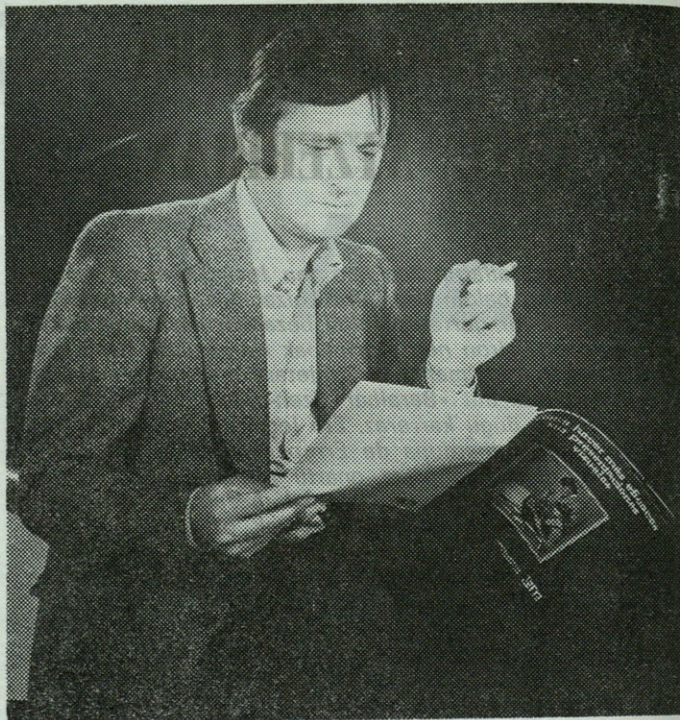
—Bitara muga ditzakegu gure gaurko buruhausteen iturriak: lehenik, egungo sindikatoa, politik errejimen bat finantzatzeko jaio zen sindikatoa, langileen zerbitzu hutsean egon den batean bilakatu. Hau lortuz gero, beste dena erraz eskuratuko dugu.

Bigarren hauzia aski ezaguna da: aurrera eraman nahi dugun Konbenio Orokorra. Konbenio honen helburua zein den gauza jakina da: maila guztietan lanerako baldintzapen minimo batzu sortu. Nahi dugu langile oro, enpresario eta langileek egindako itun batez babestua egon dadiela nahi dugu.

Enpresagizonei aurkeztu diegun proposata, itun-gai bat besterik ez da, sozial-ituna hasteko saio bat.

—Aditu izan dugu, enpresarioen aldetik, lantegi erdi eta txikiak ito egingo liratekeela konbenioa onartuko balaute. Lan gabe dagoen jendetza ere ugal daitekeela esan da.

—Ez dut uste Nafarroako Konbenioa negoziatzeagatik inork lantegia itxi beharko lukeenik. Hori komunikabideetarako eta enpresario txikiekin erabili den demagogia da. Hortaz aparte, gauza bat da guk 16 mila pezeta eskatzea, eta bestea, tratuak egin ondoren har dezakegun aukerabi-

dea. Gertatzen dena hau da: Nafarroako Konbenio Orokorra zen eta da, izan ere, langileriaren helburu nagusia, eta, gainera oinarritzkoa eta besterik ezer baino lehen egin beharrezkoa, zeren langilerik behartsuenak, baztertuenak, ahulenak eta gaitzetsienak laguntzea eta zuzpertzzea baitu helburu. Hain zuzen ere, beren buru egin ez lezaketenen eskubideengatik borroka egitea. Eta, horren ondorioz, Nafarroako langileriaren batasuna lortzeko, biderik egokienetako bat delako.

—Pasa gaitezen beste gai batera. Zein mailatan dago, zure ustez, Nafar langileengan arazo nazionalari buruzko sentikortasuna?

—Ez ditzagun ahanztu, historiaren azken 40 urteak: langileari bere herri-historiaren ezagumena desaroila-erazi liezaiokeen politik bideen gabezia, nahita bultzatutako nahasketak sortuaz. Gauzak horrela, aitortu behar dugu nafar langileriaren gehiengoa, ez dela errealitate hori bereganatzen iritsi. Urte zailak izan dira.

Halere, ziur nago, perspektiba berri baten aurrean gaudela eta, nola politik erakundeak, hala sindikalak, beren izaeraz jabetuz joan behar dutela. Gu geu, euskal langile garenaz gero, ezin gaitzeko konforma egunero salatzen ari garen eskakizunekin: preso politiko, sindikal, atzerriratuen zat amnistia, lanetik igorrita-koentzat lanera itzultzea etabar... guzti hauek beharrezkoak, eskubidezkoak eta ezin atzera utziak inolaz ere. Baina era berean, gure herriaren —Euskadiren— nortasun politikoaren onespina aldarrikatu behar dugu.

—Zer erakar dezake aurtengo Aberri-egunak?

—Poztutzen nau galdera honek. Azken bolada honetan, 1932an gertatu zen bezala, batzuetan era berdinean, desberdinean bestetan, baina beti helburu berarekin-asmo politiko txarrez egindako baieztatzeak aditzen ditugu, sasi-foral-mozorropean estaliaz. Egia esan, azken finean, sasi-foralismoa, foralitatearen beraren aurrez-aurre dago, eta gure Herriaren Historia okertzeko saio bat da.

Nafarroa —nahiz bere seigarren merindadetik bereziarik— Euskal Herriaren buru da, eta horrela, gure euskal batasunerako inguru esperantzagarrian, harrera onez hartuko ditugu anaiak. Iruinea ez da ez inolako martxa berderik izanen; oker dago horrela pentsatzen duena.

Ez du herriarekin eta ezta herriarentzat ere pentsatzen.

EUROPA ATZERAKA

Europa Ekonomia Elkarteko buruzagiek beren biltzarra egin dute. Desengainu hutsean bukatu da bilera.

Erabaki bat bera ere ez dute hartu. Proposamenak ministroei egiteko eskatu diete.

Hiru arazo mota zituzten epaitzeko: diruarena, parlamentuarena eta kontseiluarena. Diruarena lehenean gelditu da. Bakoitzak bereari jarraitzen zaio. Frantzia izan da, batipat, arazoari uzkur egin diona. Parlamentuan estatu bakoitzari zenbat diputadu dagozkiekeen eztabaidatu zen. Pundu hone-tan, estatu txikiak ez ziren konforme. Uste baino diputadu gutiago agintzen omen zaie. Eta hirugarrenik, kontseiluaren arazoa izan da. Zenbaitentzat erakunde horrek horixe izan behar du: kontseilu, ez besterik. Beste zenbaitentzat berriz erabakiak hartzeko erakunde izan behar du. Arazoa hortan-txe geratu da. Ezer ez da erabaki.

Beraz, beste askotan bezala, orain-goan ere Europako Elkartek bere ahulezia eta konpon ezina ederki adierazi du.

ARGENTINAN VIDELA BURU

Gertatu behar zuena gertatu. Denek zekiten sekretua egia bihurtu da. Isabel Peronek galdu egin du agintea eta militarrek hartu. Videla da buruzagi berria. Hiru urtetarako bakarrik hartu omen dute agintea. Gero demokrazia-ra berriro itzuliko omen dira. Bien bitartean ordea politiko gehienak barruan arkitzen dira. Diktadura zorrotza ezarri dute. Askatasun bideak itxi dira. Errua norena den ez da erraza asmatzen. Peronistek errudun direla du-darik ez da, baina ezkerkeria batetan jokatu direnak ere errudun direla aitortu beharra dago. Dena den, zaila zen asmatzea.

IPAR AMERIKA

Europako Elkartearen aurka bere bo-rokatxoa egiten ari da. Irlandatik Ipar

Amerikara sartzen den haragiari zerga bereziak ezarri dizkio. Haragi hori Ipar Amerikarentzat kantitate tiki-a izan arren, halere zerga ezartzen dio. Ipar Amerikak, horrela, borondate txarra besterik ez du azaltzen.

ITALIA-ABORTOA

Hauteskundeak aurreratu beharrean izango dira. Aborto arazoa dela eta, ezkerrekoak ez dira bat ere konfor-me. Abortoa ez da onartua izan par-lamentuan. Emakume batek nahi due-nean umea galtzerik ez du izango, ez-kerrak eskatzen zuen bezala. Senda-gileak haurdunari izorra izatea aris-kuzkoa dela erabakitzen duenean ba-tetik eta bortxaz izorratua izan denean bestaldetik bakarrik umea galdu ahal izango du. Hori aurreneko hiru hila-beteetan gainera. Gerora ez dago ino-laz ere horrelakorik egiterik.

Erabaki horrek mindu egin du ez-kerra. Referendum bideari helduko diola esan du. Kristau demokraten go-bernua alderdi guzietatik jorratzen ari dira. Ezin dezake luzaz iraun.

PORTUGAL- HAUTESKUNDEAK

Portugalen konstituzio berria kale-ratu dute. Konstituzio hori partidu ge-hienek onartu dute, gehienik goratu duena komunista alderdia izanik. Kon-stituzio hori lau urte baino lehen al-datzerik ez da izango. Hauteskunde-en ondoren sortuko den Parlamentuak be-rak aldatzerik ez du izango.

Hauteskundeetako hiru aste hauek gogorak izango direla, dudarik ez da. Askok jokatzen da. Sorpresa bat baino gehiago izango da. Eskuia irabazle ate-ratzea ez litzateke harritzekoa. Egoe-ra, dena den, nahasia da. Hamaika zu-rrumuru bada behintzat.

SADAT PARISEN

Sadat zakur ari da jokatzen. Rusia bazterrean utzi du, baina ez bapatean

Ipar Amerikaren besoetara itzuli. Eu-ropa aldera jo du batez ere. Horrela, bere neutralitate jokoa garbiago gera-tzen da. Baina Europak emango dion laguntza exkasa izango da. Diploma-zia mailan ezer guti dela gero eta na-barmenago dago. Europak berak Egi-ptoren beharra ote duen pentsatu be-harra dago. Izan ere, krisialdi hone-tan ekonomia-erantzak aterabide ona izango bai da Egiptoko azoka. Horre-gatik ez da gauza xelebrea Parisen Giscard d'Estaingnek hain harrera ona egitea. Ekonomiaren eragina beti da haundia. Libiarekin gertatu dena ere gauza berdina izan da. Europak, eko-nomia alorrean, hor izugarritzko irabaz-pideak ditu.

DENETARIK

—Librak eta lirak beherakada izu-garria nabaitu dute. Noraino eta noiz arte?

—Libanon barealdia hitz hutsa ba-karrik izan da. Frangieren ondorengoa Raymond Eddé izango omen da. Bes-tea baino argiagoa eta irekiagoa omen da.

—Ipar Amerikak berriro ere, hitzez bederen, eraso dio Cubari. Hauteskun-de garaian beti horrelako zerbait ger-tatzen da.

—Brasilen bi urt ehautan bahituta-koak bi mila baino gehiago izan omen dira. Bi mila ez da asko baina bi mila «politiko» espetxeratzea estatu batean, ikaragarria da.

—Italiako Alderdi komunistak Ru-siaren diru laguntzarik ez duela jaso-tzen, adierazi du UNITA bere aldzika-rian.

—Frantziako Alderdi komunistak Ru-siaren diplomazia jokabidea gaitzetsi du.

—Gelikakako Balduinok, errege gisa, hogeitabost urte bete ditu.

Sozialismoa, eta konzientzia forma politiko guziak, interes batzuek eta premia batzuek sortarazi dituzte.

Baina premiak eta interesak ez dira nonahi berdinak. Herri bakoitzak bere era du. Bere modura egin du historia. Eta Euskal Herria ere bere erako eta diferente da. Bere egoeran dago. Hori da, euskal sozialismoak ahaztu ezin duen gauza bat, Kongorako edo Djibutirako berdin balio duena izan nahi ez badu.

Gipuzkoako edozein langilek esan dezake, lantegian hamar ordu sartu eta gero: «euskara batzea eta modernatzea ez zait niri tokatzen. Euskal kultura ez da nire zeregina»... Esan ere, langile burutsuak seguru asko horixe esango du. Baina ezin esan dezake gauza bera sozialismoak: «euskal kultura ez da nire zereginik». Hori egiten badu, egin beharrezko zeregin batzuk besteei uzten dizkie. Eta «beste» horiek beharrezkotzat aitortzen ditu, zeharka, gizartegintzarako.

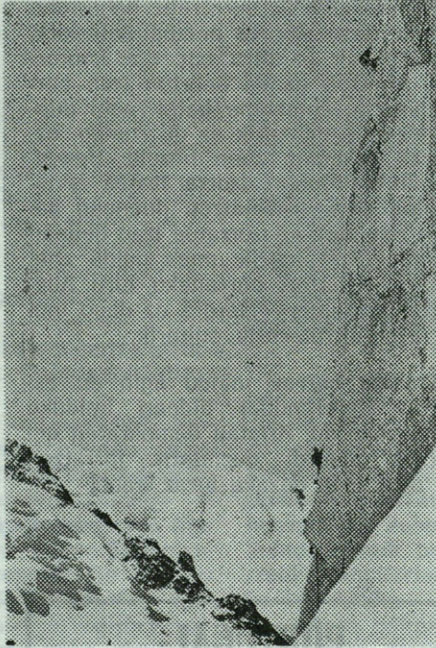
Euskal sozialismoa beti desbentajan aurkituko da, eta, historikoki begirata, interes gutikoa izango da, gizarte sail edo klaseren baten interesak bakarrik espresatzen baldin baditu, gizarte osoari buruz planteamolderik egitea besteri utziaz. Gizarte osotasunean mugimendu marjinal bezala definitzen du bere burua, horrela jokatuz. Sozialismoa, klaseren batenik baino gehiago, historiaren eta gizarte osoaren teoria da. Egia da: Nazio beregaintasuna finkatzea, herri hizkuntza kulturbide moderno bihurtzea, askatasun «formalak» konkistatzea, eta abar, ez dira proletargoaren zereginak izan. Burgesiaren eginkizunak izan ziren, historiari bagagozkio, herrialderik gehienetan behintzat. Hasi ere, proletargoaren burruka sozialista, burgesiak berea egin eta gero, hasi bait zen. Baina burgesiaren burruka hura gizartearena eta gizadiarena ere bazen. Une hartan gizadiaren interesak burgesiak zeramatzkien eta. Baina burgesiak halakorik egin ez duen tokian, egin gabe utzi duen tokian, sozialismoari hura ere egitea tokatzen zaio, «bere» interes partikularretara mugatu gabe, eta zeregin haiek beti ere burgesiari utzi gabe.

Prentsa askatasunaren defentsa, esate baterako, ezin izan daiteke, Frantzia batetan, burgesen eginkizuna soilik. Alderantziz, sarri eta sarri, sozialistek burgesen marrukerian kontra defendatu beharko dute prentsa askatasuna.

Euskal sozialismoak esaten badu: «Nazio arazoak eta konpontzea, hori burgesiari tokatzen zaio», orduan, ez du zer kejurik, arazo sozialik sortzen denean, burgesiak horrelaxe erantzuten badio: «utz problema horiek orain, nire zeregina Nazio arazoa konpontzea da eta. Lehenengo hori egiten utziezadazue, eta gero ikusiko dugu arazo sozialak nola burubidatu». Badago, bai, horixe esan ohi duenik. Eta zenbait sozialismo deterministak arrazoiz eman behar lioke.

SOZIALISMOA ETA GIZARTEA

Historia ez da edonorako beti ordu bera jotzen duen erlojutzarren bat. Hirugarren Munduak ezer erakutsi badu, horixe erakutsi du. Vietnamen burgesiak konpondu gabe zeuden arazo guziok, Nazio askatasunetik hasi eta kultur hizkuntzaraino. Sozialismoak denok beregain hartu ditu. Hau da: so-

zialismoak beregain hartzen du historiaren responsabilitatea.

Bestalde, proletargoaren interesen planteamolde «garbia» egin duen inon ez da sozialismoa nagusitu. Nagusitu den toki guzietan, bereak eginak zituena «errebindikazio burgesak» ere. Hein batetan burgesiarekin koinzidentiz jokatzen du hortakoz. Hori nahitaezkoa zen Errusian, eta areago Hirugarren Munduan. Iraultza burgesik egin gabe zeuden eta. Hemen halaxe gaudela aparte, honez gero ikusia dago, hori ez zela, historiabide bihurri espezial batzuetan, salbuespen gisa, ezinbesteko gertatu den zerbait soil. Koinzidentzia hori ez zen gizadiaren (edo gizarte haren) interes orokarretan baizik gertatzen. Historian, askatasun politikoak lortu dituen burgesia izango zen, izan; lor zitezkeen unean, interesatuena eta lor zitzakeenena bera zelako. Baina askatasun horietan interesatua ez dago burgesia bakarrik, gizarte osoa baizik. Horrexegatik kritikatzeko dugu burgesia: askatasun horiek beretzat bakarrik hartu dituelako, guzientzako bihurtu gabe. Prentsa askatasuna, etc., burgesiari bakarrik in-

teresatzen zaizkionak izango balira, kritikak ez luke zentzurik. Komunistek Italian eta Frantzian ikusi dute hori. Eta argitzen dutenez, burgesiaren konkista horiek ez dago atzera galtzerik: gizadiaren eta gizartearen konkistak dira eta; egin, une jakin batetan, konkistaok burgesiak egin bazituen ere, eta batez ere beretzat bakarrik egin.

Burges eta proletarioen artean kontradioak seinalatu beharrezkoak dira. Baina bidegabeko da, orduan ala ezorduan horixe besterik inoiz ez aipatzea, gizonaren egitekoak batzuk burgesei eta besteak proletarioei banatuz, gizartearen funtsezko batasuna eta gizon orok dituen obligazioak ahaztuz. Komunita klasikoak sarri burlatu dira, gizarte orokarrik eta gizon guzien interesik aipatu dituztenez. Abstrahikuntza hutsa omen da hori. Hori zenbait marxismoren probintzia-lismoa. Xede burgesak eta helburu proletarioak beti elkarri kontrajartzea, alternatibismo primitibo batez gainera, funtsezko gizarte batasuna ukatzea da eta aurrerabide historikoa ignoratzea da. Gizadi guziaren interesik dagoen bezalaxe, gizarte baten interes orokarrik ere badago. Bestela ez historiari, ez aurrerabidetaz, mintzo gitezke. Dretxo Naturalen aldeko burruka burgesiak egin zuen. Proletarioak ez ote du Dretxo Naturalen alde saiatu beharrik?

Euskal sozialismoak, Euskal Herria nola dagoen ikusi, eta gizarte osoaren planteamoldea egin beharko du. Ezin «langilerismoan» eror daiteke. Bere-bere arazoen eskusibismoan. Ezin doktrinarismoan eror daiteke, teoriatan bururatu den historiabide ideal baten arabera: burgesiari hau egitea zegokion, proletargoari beste hori, eta abar. Hots, «hauzi sozialaren» planteamolde hutsetara ezin muga. Leku-rik gehienetan eginkizun nagusi bezala, horixe tokatu bazaio ere, European behintzat, hori ez da derrigor proletargoaren burruka bakarra. Produzio harremanen problemari bezalaxe, euskal nazioaren problemari ere, kulturaren problemari ere, soluzioren bat eskaini beharko die. Sozialismoa gizarte osoaren eginkizuna bait da —proletargoarena aurren-aurrenik— ez klase batena soil. Burgesiaren burruka eta aurrerapenak gizarte osoaren burruka eta aurrerapenak ziren. Proletargoaren burrukak gizarte osoaren burruka izan behar du. Zentzu hori du, eta ez besterik, aspaldiko tesi harek: gizarteak iraultza egiten duela, proletargoa buru duelarik. Nolatan hartu proletargoa buru, gizarte osoaren interesak beregain hartzen ez baditu?

Joxe AZURMENDI

Amnistiaren alde Iruiñean

ELIXABETE GARMENDIA

Apirilaren 1ean Iruiñeko «Comisión Gestora de la Asociación pro-Amnistía» delakoak kazetaurreko elkarrizketa bat eskaini du, bere eginkizunen eta ekintzen berri emateko. Komixio hau preso izandakoek, oraindik gartzelan dauden familitakoek, abokatu batzuek, e. ab.ek osatzen dute.

Esan zutenez, Amnistiaren beharra sentitzen duen eta hori lortzearen lan egin nahi duen jendea biltzeko izango da Asoziazio hau.

Lege aldetik, 1964eko «Ley de Asociaciones» delakoaren babesean sortu daitekeela uste dute. Horretarako, «Comisión Gestora»k Gobernadoreari bere izatearen berri eman dio eta behar den dokumentazioa biltzen ari da Gobernadoreari presentatzeko, hark «Ministerio de Justicia»-ra bidal dezan. Honek, hiru hilabeteren buruan erantzuten ez badu edo ezezkoa ematen badu, beste bide batzu bilatu beharko dituztela aitortu zuten Komixiokoek.

Asoziazioaren helburu nagusia AMNISTIA OROKORRA iristea da; hau da, preso politikoak askatzea, atzerriatuak etxeratzea, lantegieta-rik despidituak berhartzea eta berdin ikastetxeetatik egotziak.

Hau lortzeak aldaketa batzu dakartzala berekin: demokraziaren aurkako lege eta instituzio batzu, militar tribunalak adibidez, kentzea.

Bide honetan —bide luzea bestalde, han aitortu zenez— beharrezkoa ikusten dute, alde batetik, jendearen artean Amnistia Orokorraren ideia zabaltzea; horretarako erabiliko dituzten bitartekoak hitzaldiak, mahain inguruak, prentsako artikulua, pegatinak, e.a. izango dira; bestetik, espetxeratuei eta bes-

teei era guzietako laguntza ematea.

Hasiak dira lanean. Pegatinak argitaratu dituzte; hoi bidez jasotzen den dirua presoen artean banatzeko izango da; apirilaren 4erako, Amnistiaren aldeko eguna presatatu dute.

Igande horretan elizetan gai honi buruz hitzegin eta dirua bil dila eskatu diote arzobispoari. Oraindik ez dute erantzunik jaso.

Horrezaz gainera, egun horretan manifestazioa egiteko baimena eskatu diote Gobernadoreari; honek ere ez du oraindik erantzunik eman.

Komixioko abokatu batek esan zuenez, aurtan aurreko urtetan bai-

no multa gehiago da. Gobernadorearen notifikazioak 450 dira dagoeneko; Lizarran bakarrik 32 multa ipini dituzte azkenaldi honetan. Nafarroan 20 preso politiko daude eta,

AMNISTIAREN ALDEKO MAHAINA DONOSTIAN

hoietaz gainera, beste batzu juizioaren zai, kanpoan.

Beste batzordekide batek argitu zuen, ahal balute euskaraz argitaratuko lituzketela beren agiriak, pegatinak, e. a. Baina Nafarroako deuseuskalduntzeagatik hau posible ez denez gero, euskaraz eta erdaraz egingo dituztela; pegatinak bi hizkuntzatan daude, berdin manifestaziorako pankartak, eta elkarrizketa honetan ere euskaraz eta erdaraz hitzegin da.

Azken orduko berria: gau honetan bertan Gobernadoreak, nota ofizial baten bidez, manifestazioa debekatua dagoela jakin arazi du eskatu zutenen eta beste inoren helbiderik paperetan ipini ez zelako.

Demokraziari Lotutako Neokapitalismoa

Eduardo Merigo Gonzalez, Toredambarran (Tarragona) jaio zen 1937garren urtean.

Lausanne, Montana eta Ginebran Zientzia Exaktak eta Ekonomikak ikasi zituen, ekonomiketan Ginebrako Unibertsitateko lehena bezala lizentziatuaz.

Harrez gero, ekonomilari bezala bete dituen lanak hauk izan dira:

1959-61. Europako Nazio Elkartuen «Azterketa eta Egita-
mu Biltzarra»-ren ekonomilari.

1962an. O.C.D.E.-ko Nazio Kontabilidade sailean sartu zen, Ordain Balanza edo Balanza de Pagos-en zuzendari eta Ekonomi Etorkizunaren Alderdiko buru izanaz. Politika Ekonomikako 3garren azterketa taldearen sekretario, eta honekin batean «Ekonomi Departamentu»ko zuzendari laguntzaile ere izan zen. Zuzendari laguntzaile bezala, Politika Ekonomiko alderdiarentzako, hiru Azterketa Taldeentzako eta Komite Monetarioarentzako dokumentuen antolaketaren arduraduna izan da.

1974eko abendutik, Ekonomia Finantzierako subsekretaria-
ren ekonomi taldearen buru da.

1974. urte berean, «Economía de la Inflación» idatzia

argitaratu zuen.

Eskola Armerian izandako hitzaldi aroan, egungo ekonomia-
ren azterketa egitean, Tamames jaunak hain zuzen agertu
zuen bezala, eztabaida ekonomikoa eztabaida politiko-
ari sendoki lotuta doala baieztu zuen. Egungo politika
ekonomikoa, eboluziorik ez duen izan XIX garren mendeko
kapitalismoan sailka genezake, kapitalismo hau erakunde
politiko autokratiko bati batuta dagoena izanaz gainera. Eko-
nomia aberats eta indartsu bat lortzeko berriz, ekonomia
indartsu batek gizarteari dakazkion ondoreak argiak iza-
naz, demokraziari lotutako neokapitalismo batera jo behar
genuke. Europako sartaldeko zenbait herrialdetan dagoen
erakunde honek, gizona, bere gogoz lan egitera bultzatzen
du, lan egitera eta langintza berriak sortera, askata-
sun demokratiko batek hemen sor ditzakeen arriskuak mugatuz
beste aldetik. Ez dago ekonomia sozialista popu-
larrik aipatzerik, honelako ekonomia moldetako herrialde-
etan totalitarismo oso bat ematen bait da, gizonak ekono-
mi sailean eta langintzari buruzko egiteetan parte hartze-
ko ahalmenik izan gabe.

1974 urtean Barrera-Irimo jaunak ministro izateari utzi
zionetik, inflazioa geroz eta haundiagoa izaten jarraitu da.
Orduan, inflazio hau nolabait gutxitzekotan edo gelditze-
kotan, ekonomia gerarazi zen. Neurri honen ondorena in-
flazioa lau puntu bakarrik jaitea izan zen, lanik barik aur-
kitzen zirenen zenbakia berriz 300.000tik 400.000tara ja-
soaz. Aurtengo Nazioko Mozkin Brutoaren gehitzea (Pro-
dukto Nazional Brutoaren gorakada) % 0 izan da, hau da,
ez da ezer ere gehitu. Bitartean, inflazioa % 14 igo da
eta geldituak 800.000 dira. Bide berdinari jarraitu beha-
rrean, gobernauk Nazioko Mozkin Brutoa % 5 igotzera bul-
tzatuko balu, inflazioa % 18-20 ra jasoko luke baina ez
liteke geratuen eztabaida izango. Pezetaren beharrezkoa, be-
ste alde batetik, beharrezkoa ez zen neurri bat izan da,
pezeta har-eman aske batzuen merkatuan utzi balitz berez
jaitxiko bait zatekeen, hau da «flotazioan» utzi balitz ez
zukeen hartu duen astinduen beharrik izango.

Azkenik, langintza txiki eta erdikoak bizirik jarraitzerik
nahi badu, bere tartekoekin elkartu egin behar da. Egoera
ez zaio batere erraza eta egokia; inongo eta inoren lagun-
tzarik barik aurkitzen da. Batasunaren bidera jo behar du,
lehenbait lehen, bere buruaren jabe izaten jarraitzerik nahi
baldin badu. Hauxe du irteera bakarra.

ODILE KRUZETA

**kirolzaleen
zerbitzutan**

**miner
donostia**

☎ 41 22 72

ESNEAREN PREZIO BERRIAK

ESNE HOBEA GEHIAGO
PAGATUKO DA

Esan ditugunaz gainera bada oraindik beste eraskin bat ere: grasaren prima deitzen diogu. Esnearen pixua gutxienez 1,30 denean eta gainera grasa % 3,1 baino gehiago duenean, hortik gora daukan dezima bakoitzeko 0,15 pta. gehiago pagatuko da.

Alderantzira, kalidadez neurritza iristen ez den esnea, gutxiago pagatuko da. Esnearen «extrato seco» guztia % 11,20 izan behar du gutxienez. Ho-

egin zuten beren batzarra. Jendea poliki bildu zen, ondo; eta arretaz egon zentralako gora-beherak aditzen. Baserritarra zentralako berri eta esne kontuak jakitera joaten da; ez Donostian bazkaldu eta egun pasa egitera.

Han entzundako guztiak esaten hasiko gara; bizpahiru gauza azpimar-katuko nituzke:

Zentralak irabaziak egin ditu, bai; baina ez ezer asko. Urte guztian saldu dituzten litro guztiak kontuan hartuta, litroko 0,29 pta. irabazi dute.

Baserritarrei gutxi pagatu, baina, gero, kalean garesti asko saltzen dutela diotenei, ahoa itxi-arazteko moduko datoa da hori. Aldea badago, bai; baina zentralako lanak ere, kosta egingen dira, nonbait.

Bigarren. Irabaziak partitzea erabaki zen. Eta nola partitu, batzarrera bildu ziren baserritarrek berek erabaki zuten. Litro 0,15 pta. esnari eta % 6 pta. kapitalari.

Otsailerako hasi ginen aurten esnearen prezioa zein izango ote zen galdezka eta apirila etorri zaigu jakiterako. Bi hilabete zai egon behar izan dugu. Bitartean, zurrumurru franko eta bakoitza bere iritzia ematen ibili da. Batzuk esne prezioa altxatzearen aldeko ziren, besteak ez; bakoitzak bere opilari su ematen zion, eta denetarako arrazoiak azaldu dira tartean.

Erabaki, ordea, gobernuak erabakitzeko du, eta azkenik erabaki du erdia bederen, eta azkenik, azaldu da boletinean. 1976. martxoaren 25eko Estatuaren boletinak dakar.

Ikus dezagun ba, nola geratzen diren aurtengo esnearen prezioak.

Aurreko urtetan bezala, bi denboraldi izendatzen dira: apirilaren aurretik abuztuaren azkenerrarte eta irailaren haseratik datorren urteko otsailaren azkenerrarte.

Ganaduzaleari oraindu beharko zaizkion prezioak hauek dira:

gutxienez 13,10 lehenengo denboraldian
» 14,35 bigarren denboraldian

Denboraldi bakoitzean gehienez pagatu daitekeena ateratzeko, beste 0,50 pta. erantsi behar zaie gutxienezko salneurri hoiei.

Gobernuak proposatzen duena, berriaz, gutxienezko hoiei beste 0,40 erantsita ateratzen dena da: hots, 13,50 lehenengo denboraldian eta 14,75 bigarrenean.

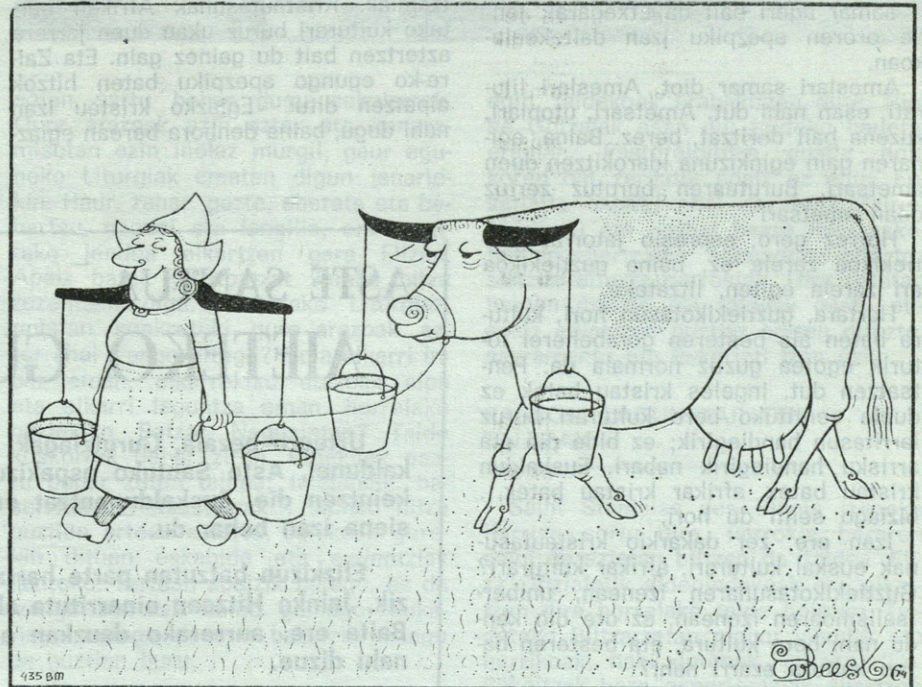
PROBINTZIEN ARTEKO ESNE-KARRAIOA

Lehen «zonak» genituen. Orain ez da gehiago zonarik aipatzen. Orain, esne karraio batetik bestera dabilzaten gastuak, hartzen omen dira oinarri. Izan ere, probintzia batzuetan esnea sobratu egiten da, besteetan, berriaz, ez omen da bertan edaten den hainbat sortzen, eta beste probintzietatik ekarri behar.

Dena dela, probintzia batzuetako zentralak, besteetakoek baino gehiago pagatu behar diete ganaduzaleei eta karriatze hori delata non-zenbat erantsi behar zaion ere, erabakia dator boletinean. Guri dagokigunez, Bizkaian eta Araban 0,25 pta. eta Gipuzkoan eta Nafarroan 0,50 pta. erantsi behar zaio.

Hau, eraskin hau, berria da guretzat. Orain arte bajueneko «zonan» egon bait gara. Nafarrak hasi ziren aurrena zonaz alda zitzatela eske. Hori jakitean, Gipuzkoatik ere egin zen eskabidea. Iaz ez zen ezer lortu. Aurten zerbait iritxi egin da.

Santander, Asturias eta Galizia eta Leon bakarrik geratu dira orain bajue-nean.

ri da neurria. Hortik behera jeisten den dezima bakoitzeko 0,30 pta. deskuentoa egin diezaioke zentralak.

Beraz $13,10 + 0,40 + 0,50 = 14$

$14,35 + 0,40 + 0,50 = 15,25$

Hori da, gobernuak proposatzen duenez, Gipuzkoako eta Nafarroako zentralak pagatu behar dutena.

Hori da boletinak dakarrena.

Salneurri ona al da? Eskasa? Gehiago igo behar al zuen? Uste al zenuen gehiago igoko zela? Hori zeuk dakizu...

GURELESAKO BATZARRA

Aurten ere urtero bezala, Gurelesako ganaduzaleek martxoaren 25ean

Azkenean, galdera bati erantzunez erabaki zenak ere, merezi du aipatzea. Norberak zer-nolako esnea bidali duen agertzen duen tira, denei hiler partitzea erabaki zen. Izango da beharra.

Izan ere, apiriletik hasten diren prezio berrietan esnearen kalidadean alde haundia dago. Prima doblatu egiten da; baina neurritz iristen ez denari 0,30 peza kendu zaizkio. Hortan arreta haundia jarri beharko du baserritarrek, eta kontuz ibili. Beraz lehenbait lehen ohartzea komeni zaio, hutsegiteak erremediatzeko, eta hortarako zenbat-eta lehenago jakin nolako esnea atera duen, hobe.

Gainerakoan jendea, pozik ez bada ere, konpromete, etxeratu zela, esango genuke.

Gutziz onartua da jadanik fede bi-zikera kulturari arrunt loturik, atxekirik, ibili ohi dela. Eta ideologiari. Horregatik, inork gutxi sinesten du jadanik, kristau batek, nor nahi delarik ere, guztiekikoa egin dezakeenik. Ezinbestean, baten ala besteren alde jartzan da. Fedea kultura bati ala besteri itsatsia ohi da.

Inork gutxi sinesten du, diogu. Oraino ere bai bait da «uste handikorik»: guztiekikoa egin dezakeela «uste» duenik alegia. «Uste» duela omen dioenik. Esaterako, hor dira, «elizak (liturgiak, esan nahi da) ez du gramatikarik irakasten» diotenak; oso irtenbide polita da hori, nahi bezala jokatu ahal izateko, horrelakorik nork sineturik izango balute.

Hor da ere joan den otsailaren 12an Marselle-ko Etxegarai apezpikuak egin hitzaldia («La vie quotidienne d'un évêque aujourd'hui en France», «Apezpikuaren egunoroko bizitza egun Frantzia»); hartan, azken zatian, ameslari samar ageri bait da Etxegarai: jende ororen apezpiku izan daitekeela-koan.

Ameslari samar diot. Ameslari lilurati, esan nahi dut. Ametsari, utopiari, zuzena bait deritzat, berez. Baina, egina gain eginkizuna idarokitzen duen ametsari. Burutuaren burutuz zertuz doan ametsari.

Horrez gero, espresio jatorra, guztiekikoa zarela ez, baina guztiekikoa ari zarela egiten, litzateke.

Hartara, guztiekikotasun hori, kultura baten ala besteren gorabehera loturik egotea guztiz normala da. Pentsatzen dut, ingeles kristau batek ez duela sentituko bere kulturari buruz larritasun handiegirik; ez bide dio eta arrisku handiegirik nabari. Euskaldun kristau batek, afrikar kristau batek... biziago senti du hori.

Izan ere, zer dakarkio kristautasunak euskal kulturari, afrikar kulturari? Guztiekikotasunaren izenean, unibertsalismoaren izenean, ez ote dio kendera nahi bere kultura, eta besteren baten kultura ezarri nahi?

Hor dago koxka. Kristaua ez da estratosferan bizi. Ez da airez bizi. Lurrean itsatsirik dago. Norberarenean ez bada, besterenean beharko. Horra. Jurgi Oteizak Arantzazuko bere apostoluen esplikazioa («Jaunkoak apostoluak erraiak hustu egin dizkie, eta Izpirituz bete»), poetakiro emateko, onar daiteke, baina gure hizkera arruntzan mintzatzeko, oker iritzirako bide gerta liteke. San Pedrok, Mendekoste egunean Izpiritua hartua zuelarik ere, hein handitan lehenago lepotik bait zuen bere burua; gogoan har San Paulorekin ukan zuen iskanbila.

Hor datza, beraz, koxka.

Burutazio horiek dakazkit Gantinek, Cotonou-k artzapezpiku ohiak, «Afrikaren egungo ebanjeliokuntzaz» egin hitzoko afrikar». Eta beste baten hitzok:

FEDEA KULTURA ETA BAZKOA

AMUNSA

tzaldia. Kristautasunak Afrikan bertako kulturari buruz ukan duen jarrera aztertzen bait du gainez gain. Eta Zaire-ko egungo apezpiku baten hitzok aipatzen ditu: «Egiazko kristau izan nahi dugu, baina denbora berean egiaz-

«Atzo atzeritar misiolariak Afrika kristautu dute; egun, Afrikako kristauak kristautatasuna afrikartu egin behar dute». Eta bere kabuz jarraitzen da Gantinek: «Programa hori ezin bete izango dute odolez eta bihotzez afrikar direnek baino; joan mendetako eta beste kulturatako burkideak bezala, denbora berean norbera eta osorik kristau direlarik».

Gure artean, independente eta buru-hotz izan nahi luketenean badute hor zer ikasirik. Ez bait da posible independente eta buru-hotz izatea, norberaren norberatasuna jokuan dagoenean.

Ez eta kristautasunaren izenean ere. Izan ere, kristau trazendentzia bera ezin izan da independente eta buru-hotz. Trazendentzia ez bait da «haruntzagoko» zerbait. Ez da eranskil bat. Giza bihotza eta gizartea pil-pil erazten duen barne indarra baino.

Horrez gero, euskaldun kristauak ezin jotzen ahal luke axolagabekotzat 1976ko Bazkoa lruinean ospatzea. Gutziz aitzitik baizik. Gutzizko Bazkoa, burutzearen burutuz eta urratsez urrats egindakoaren frutu dela aitortzen bait du kristauak.

ASTE SANTUA AIETEKO GURUTZIAGAN

Urteoro bezala, Gurutzia, Aiete eta Donostiako kristau euskaldunei, Aste Santuko ospakizunetan parte hartzeko aukera, eskeintzen die. Euskaldunentzat ere, Pazko egunak urteko jai nagusia izan behar du.

Elizkizun batzutan parte hartzea bakarrik ez du eskeintzen, baizik, Jainko Hitzean oinarrituta ahalik eta reflexio sakonena egitea. Baita ere, aurrerako dauzkan asmoen berri, egun hoietan eman nahi dizue.

ASTEAZKENEAN: —Elkarteko Penitentzia
arratseko 8etan

OSTEGUNEAN: —Jaunaren afariko meza
arratseko 8etan

OSTIRALEAN: —Liturji ekintza
arratsaldeko 6etan

LARUNBATEAN: —Pazko gaueko bilera nagusia
gaueko 10etan

OHARRAK:

—Egunero, elizkizuna baino ordu laurden lehenago, abestien ikastaldia izango da.

—Argibideak: Gurutzia - Aiete. Urr. 212303

Eliz talde koskorrak (Comunidades de base) sortzen ari dira hemen eta han. Hauetako batzuk nolakoak diren jakitea, interesgarri izango zaigula, us-te dut.

APAIZTAR ELIZA HILTZEKO SORTUTAKOAK

Batzar Nagusi aurreko Elizak apaiz hutsena zirudien. Eliza klerikala zen eta gaur ere (gutiago bedenik) klerikal jarraitzen da. Eliza jerarkikoa zen: garrantzia haundiena, Elizan, Aita Santuak zuen. Harengan zegoen Eliza oso-ko Agintaritza Nagusia. Gauza pitiña ziren Gotzaiak bere aurrean; Aita Santuaren menpe-menpe, Gotzai bakoitzak erabili behar zuen bere agintaritza, beren Barrutietan. Hutsaren hurrengo ziren apaizak Gotzaiaren aurrean. Gotzaien urren, apaizak gento-zen; gu giñen parrokia bakoitzean jauntxo, batipat Erretore zirenak. Koa-jutore batek baiño gehiagok berenak eta bost eraman behar izaten zituzten erretore kaskailu baten agintaritzapean. Elizaren erantzukizun osoa Aita Santu, Gotzai eta apaizen eskue-tan zegoen. Eliza klerikal horren aurrean kristau soil, sekularrak ardi mut- u edo gehienez be... be. Amen, amen esanaz bizi behar zuten Eliz barne ho- rretan.

Jainkoaren Herria Herria zela... Kristau fededunen maitasunezko el- karte, Elizako Jerarkia ukatu gabe, Eliza, erabakia eman zuen Batzar Na- gusiak. Eliza gu gara, kristau guziok gara, Aita Santua Gotzai eta apaizak bezain Elizako seme, esan zezakeen ordutik aurrera kristau soilak. Ez dira apaizak bakarrik mundu salbatzailleak. Eliza osoari dagokio eginkizun haundi hori. Kristau guztiok gara apaiz, ba- taiatuak garenez. Kristorekin itsatsi eta txertatuta gelditzerakoan, kristau bakoitzak jaso dugu haren apaizgoa. Apaiz izenaz izendatzen ditugunok Eu- karisti eta Sakramentu batzuetarako dira.

Apaizaren rortasuna gutxituta gel- ditu zen bezala, goi mailaraiño gora- tua izan zen sekularra. Ez zen nor nahi Elizan. Berea ere bazuen, Jerar- kiarekin batera, mundua salbatzeko eginkizuna. Bazuen bereziki eginbeha- rreko eginkizuna, sekularrak, mundua- ren erdian: lurreko gauza guztiak Eban- jelioz kutsatu, Kristok nahi duen ara- beran antolatzen saiatu lurreko lante- giak, familiak, politika, sindikato ara- zoak eta abar. Kristau bezala, lurreko konpromisotan sartu beharrean ze- goen.

Elizari buruz, pentsaeraz aldakuntza honek ekarri zuen lehenengo kristau taldeen sortzea. Erantzule-kontesta- rioak sortu ziren: hil egin behar do- gu Apaiz Eliza, Jainko Herri, Eliza hori bihur dezagun. Erakunde Institu- zioak, gaur bezala izatez geroz, ezin Eliza bihur daitake Jainko Herrian. Hu- tsaren hurrengo izango gara Eliza ho- rretan sekularrok. Bizitzako konpromi-

NOLA SORTU DIREN KRISTAU TALDEAK

sotan sartu behar dugu sekularrok. Gure arazoak ezin azter eta konpro- misotan ezin inñolaz murgil, gaur egu- neko Liturgiak ematen digun janarie- kin. Haur, zahar, gazte, aberats eta be- hartsu, nagusi eta langille, era guzti- tako jendea elkartzen gara Elizan. Apaiz batek guztiontzat Jainko hitza zuzentzen digu. Horrelako Liturgiaz, nolatan, konkretuki, gure arazoak, az- ter ahal izango ditugu? Nola elkarri in- dar eman, elkarrekiko arazoak aipa eta elkarri laguntza eman, horrelako guziekiko Batzar Nagusietan? Talde koskorrak behar ziren. Kidekoek osa- tu behar zuten taldea: langilleak, ba- serratarrak, itsastarrak... Jainko hitza guztien artean aztertu, Jainkoak gure- kin dituen eskabide eta exijentziak jakiteko. Tartean apaizik balego, ez da izango besteak baiño gehiago. Euka- ristia egingo denean bakarrik izango da guztien buru.

APAIZIK GABEKO PARROKIAK

«Konbeni da, Ni zuen artetik joa- tea», zioen Kristok Apostoluei. «Ni ez joatezkerotan, ez zaizue Izpiritua eto- rriko». Kaltegarri zitzairen apostoluei Kristoren presentzia fisikoa Berri ona zabaltzeko. Kristo eurekin zutela, no- la hitzaldiak ematen has? Zer eran- tzukizun har? Guzia esku oso onetan ez zegoen bada? Apaiz ezak ere on haundia ekarri liezaioke Elizari. Gu apaizok, gaur bezala Parrokien egin- kizunetan sekularrak ikusten gaituzten bitartean, kezkatu eta larrituko ote da Elizaren egoeraz eta sekular eginki- zunetan benetan sartu Apaiz Eliza Jain- ko Herri bihurtzeko? Zenbat eta apaiz

gehiago, orduan eta konpromisotan gutiago sartzea sekularrak gerta dai- teke. Frantzian apaizik gabeko parro- kiak sortu dira, apaiz eskasiari esker. Barruti batzuetan herri batzuk apaiz gabe gelditu dira. Kristau talde kos- korretan bildu herriko kristau sutsue- nak, eta guzien artean lehen apaizek egiten zutena, berak dagite: Dotriña irakatsi, gaixoak zaitu, administrazioa

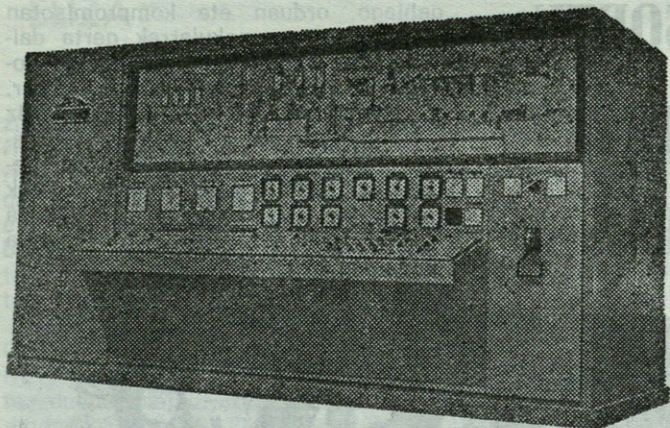
egin, taldekoek erabakitzen dute. Rio- bé Gotzaiak esan du: taldeko haueta- eraman. Pastoralgintza guztia nola koren bat zergatik apaiz ez egin, Eu- katistia ospatu ahal dezaten? Zairen (Afrikan) eta orobat beste leku asko- tan, suspertzaille animadore bitartez zaitzen dituzte parrokiak. Hiru urtetan hezten dituzte eta taldeak osatu eta apaiz eginkizun guztiaz egiten dituzte, sakramentu eta Eukaristi izan ezik.

PARROKI LAGUNTZAILLEEN TALDEAK

Saint Stanislas des Blagis izeneko herrian sortu dira. Parrokia beraren saloi berezietan biltzen da Taldea. Eli- za Ofizialetik aldeindakoak ere elkar- tzen dira horrelako talde hoietan. Tal- detako Biltzarretan maixu langille eta herrikoak, nahi dutenak, biltzen dira. Bakoitzak bere esperientziak agertzen ditu. Talde hauek parrokiaren gatz eta argi bihurturik dituzu. Parrokiako Li- turgia Nagusietan ere parte hartzen dute batzuetan. Batzar hoietan guztiek dute hitza eta ez dira nolanahikoak beren artean aztertzen dituzten gaiak: zer da ondo ez dagoena parroki bizi- tzan? Zeren billa dabilta kristauak? Zer izan da Kristo zuretzat 1975 ga- rren urtean?

Ez dezagun guzia illun ikus. Aldake- ta haundi baten aurrean gaude. Apaiz eza honek beste erako apaizak dakar- ke. Gaurko Elizaganako sekularren ajo- la eza, bihar kristau soilen erantzuki- zunean bihur daitake. Ez dabil beti guk nahi bezala Izpiritua. Berak, nahi be- zala, ahats dagi.

AROSTEGI

TXIMIST-INDAR SAILLA

Departamento ELECTRICIDAD
LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO
TRESNAGITZA

Aparatos de maniobra, distribución y control

P.A.T. (Alemania)
«Gruak» ez iraultzeko
electroniko tresnak

CIT ALCATEL (Francia)
Zembakizko Kontrolak
Ikusgailuak

OLIO-INDAR SAILLA

Departamento HIDRAULICO

REXROTH (Alemania)

Olio-urez osatutako erabateko programa servo-reguladorea berekin duenak.

HYDROMATIK (Alemania)

Uruga eta uragagiltza duten motorrak neurri aldakor eta iraunkorretan.

SIGMA (Frantzia)

Itsas lanetarako eta Obra Nagusitarako olio-urezko programak.

INDRAMAT (Alemania)

Servo-zuzentzailea.

MERKEL (Alemania)

Urarengandik babesteko loturak eta lanak.

FORSHEDA (Suecia)

V-ring reten loturak.

RUAL (Italia)

Goi presiotarako uruga giltzadunak.

TUROLA (Italia)

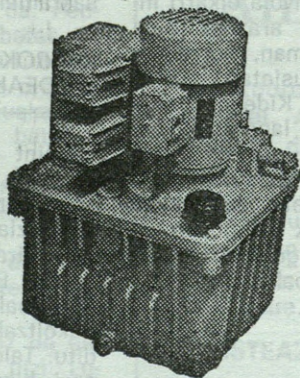
Ozkadurazko uragak.

HYDAC (Alemania)

Indar irazkiak eta itzulerakoak.

ADA

Uztai gisako euskarriak.

Goimendi - Automatismo

AUTOMATISMO

Lantegi ta landolak:
Jolastokieta (Herrera)

SAN SEBASTIAN

Urrut. 353840 (7 ari) ta

353440 (5 ari)

Telex. 36173 GOIME E

Erakusketa eta denda:

Iparraguirre, 15. SAN SEBASTIAN

Urrut. 428082 ta 428625

Ordezkaritza:

VITORIA ETA MADRID

GIZON, EMAKUME ETA HAUR MOLLARRI JANTZITEGIA

Iñurritza

Zarautz

AATE OPARIAK

GAI TA IRUDI POLITENAK

Victor Pradera, 2
(Esquina Zubieta)

DONOSTI

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

..Ez. FAGOR'ek

sukaldian

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATE, 5

TELEFONO 224440

Onen ajentziak erri auetan dituzu:

Tudela, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea, Errotxapea, Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Lerin, Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Kadreita, Andosilla ta Noain-Berriain.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea, Rochapea, Azagra, Eneritz, Marcilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Lerin, Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Cadreita, Andosilla y Noain-Berriain.

24 ORDUAK EUSKARAZ 24 ORDUAK EUSKARAZ

AZTERTZEN

EGUN GOGOANGARRIAREN OIHARTZUNA

1976.eko martxoaren 27a egun gogoangarria izanen da Euskal Herriaren historian. Donostia eta Loiolako herri irratiek muntatu zuten «24 orduak euskaraz» ekintzari esker, egun hortan esperientzia bitxi eta aparta bizi izan du gure Herriak. Irrati bidez, hain zuzen, gure zazpi probintziek harreman bizian eman zuten egun hori. Eta hortik dator etorri ere emozioaren indarra: geure Herriaren pilpira eta arnasa hain bizi eta nabari sentitzetik.

Telebistan euskaraz eman ohi diguten ordu erdi murrizak hala-ko indar berezia baldin badu (egin galde umeei), irratia eragimena eta posibilitateak ere aski garbi geratu bide dira oraingo hontan. Komunikabideen boterea gauza nabarmena da honez gero.

Nik neuk, telebistan lehen saioak euskaraz ikusi nituenean bezalaxe, egundoko zirrara baten ukitua sentitu nuen barrenean martxoaren 27an. Eta emozio berbera zebilela gailen iduritu zitzaidan egun hortako giro berezian. Egun hori, inondik ere, bihotz hondoko iharrosaldi bortitza gertatu zen euskaldunontzat. Horrexegatik, egun hortako

arnasa emozioaren indarrean bilduko nuke.

Baina emozioaz mintzatzea gauza serioa ote da gaurko Euskal Herrian? Ba ahal du bost xentimoren garrantziarik emozioak euskal herri-
gintzan?

Halako arazo larriak dituen Euskal Herrian, emozioaz mintzatzea kursileria eta hutsalkeria ere iduriko zaio zenbaiti. Nik, berriz, berealdiko zentzua bilatzen diot egun hortan sumatu nuen barne muinetako zirrarari.

Euskal kulturaren berri ematea zen egun horren xedea. Euskal kulturak, ordea, Euskal Herriaren arima ukitzera garamatza zuzenean. Eta gure Herriaren arima pilpira bizian ikusteak, edonori samurtzen dizkio erraiak eta bihotz hondoa. Egun hortan, nere izate osoa eta nere Herriarena zeuden jokoan, eta ez da harritzeko barrenean sumaturiko sentimenduaren bortitza.

Emozioak ere —emozio zindoak— behar du bere tokia gizagintzan eta herrigintzan. Gure helburua ezin liteke izan harrizko gizonak egitea; ezta ere, ingudearen gainean kolpeka, burdinazko Herri baten errementari bilakatzea. Dimentsio ba-

karreko gizona eta Herria motz gertatzen dira. Gizona, izan ere, ez da buru hotz hutsa. Besteak beste, hor ditu eskuak eta bihotza ere.

«Homo sapiens», «homo faber» eta «homo ludens», horra gizon osoa (eta Herria) egiteko kontuan hartu behar diren hiru eredu. Mendebaleko razionalismo klasikoak eta modernoak «homo sapiens» azpimarkatu du, hots, arrazoimena-
ren boterea. Marxismoak, aldez, «homo faber» hartu du bere antropologiaren ardatz bezala, gizona langile bezala, alegia. Gaurregun, gero eta gehiago, «homo ludens» ari da indarra hartzen zenbait tokitan. Joera berri hontan, sikoanalisaren aurkikundeek eragipen handia izan dute, ene iduriko. Hortik datorke, baita ere, gaur egungo zientzian utopiari ematen zaion garrantzia.

Emozioaren apologia duzu gaurko hau. Azkenik eta esanak esan, euskal kulturgintzan eta herrigintzan lehiatzen den edonori, hauxe galdegingo nioke: zeure barrenean zenbait emozio sentitu ez bazenitu, izango ote zenukeen adorerik ekingiza hortan irauteko?

Joxe Lizarralde

Larunbateko jaialdiaz idatzi behar baldin badut, aldeaz aurretik barkatu beharko didate velodromoaren barruan egon zirenek. Izan ere, nork azaldu ondo han gertatu zena? Alde batetik jaialdi hura bere osoan hartu behar da; bestalde berriz, bertan izan zen zenbait xehetasun ezin da ahaztu.

Baina, beste ezertxo esan aurretik, zorion beroenak entzule eta artista guztien izenean velodromoko saioa zuzendu zuen Belokiri. Bere gain ez zuen izan egitekorik errazena, baina bete ere guztiz jator bete zuen. Une askotan, bere energiari eta autoritateari esker jarraitu zuen jaialdiak bide zuzenetik. Honekin ez dut esan nahi giro nahasirik sumatu zenik. Inolaz ere ez! Bertan giro jator, sakon eta alaia nabaitu zen; baina zenbait unetan aurkezleriak giroa menderatu behar izan zuen, eta egokitasunez egin ere.

Jaialdia bere osoan hartuz gero, esan liteke hamairu edo hamalau mila artistek parte hartu zutela. Teorian ezinezkoa badirudi ere, horrela gertatu zela aitortu behar. Jendea sartzen hasi zenetik jaialdia bukatu zen arte, hura benetako manifestazio bizi bat izan zen. Abeslari edo artista bakoitzari berea egiten utzi bazitzaion ere, eta uste dut gutxi edo asko denak izan zirela onartuak, entzule bezala zegoen jendetza hark etengabe parte hartu zuen, batzutan eztarria urratu beharrean eta beste batzutan eskuzartara berot. Han zegoen pertsona bakoitzaren baitan sentimendu ezberdinak sortuko zen noski, baina ezin ukatu sakon sakonean bazeudela lokarri estu-estu batzuk. Velodromoan zeuden guztien, edo behintzat gehienen arteko sentimendu alderdiko batasuna azaldu zen. Han izan zen inork, ezin hori ukatu!

Batasun hori ekintzen bidez bultzatu beharko da benetako batasun batera helduko bagara. Batasun hori lehen zeregina dugu eta gerorako utzi gabe lehen bait lehen lortu beharrekoa. Velodromoan bide hortatik jo nahi bizia sumatu zen, eta ezin ikuspegi hau izkutatu jaialdi haretaz hitzegiterakoan.

Jaialdiaren zehar makina bat deihadar ozen aditu zen; batzuk onartuak, beste batzuk arbuiauak izan ziren. Ontzat hartuak ziren deihadarrek berehala hartzen zuten erantzunik zoliena. Gogor eta denek batera eskatzen zutena hau izan zen: presoak kalera, askatasuna eta Euskadi Sozialista. Beharra balego, jaialdi hura esaldi honekin labur litekena da: «Velodromoko jaialdia abertzaletasun sozialistaren aitortza izan zen».

Gauza horrela joan baldin bazen, norbaitek esan dezake jaialdia dejenaratu egin zela. Baina bai zera! Han egon zen inork horrelakorik ezingo du esan. Euskaldunei ez baldin bazate uzten manifestatzen, zergatik ez aprobetxatu horrelako okasio bat? Egin zena euskubide osoz egin zela uste dut. Besterik ezin zen egin. Ez ahaztu gogo esan dudana: gauza denen gai-

VELODROMOKO JAIALDIA

netik artisten lana guztiz errespetatu zela, eta bakoitzari bere abilitadean berea egiten utzi zitzaioela.

Han zegoen inor ez al zen ahalegindu nahasketa sortzen edo jaialdia bide okerrean zehar eramaten? Noski. Horrenbesteren artean, harritzekoa al da? Baina ez zen kontuan hartzekoa izan. Seriotasuna gailen atera zen. Okerbide oro, seriotasun osoz zorrozki moztua izan zen.

Artisten lanari buruz zer esan? Iturengo Ttuntturroak eman zioten jaialdiari hasera. Bunba haien hots zakar eta alaiak aintzinako zerbait ekartzen zuen gogora. Oso harrera ona izan zuten. Txalo berot lagundua izan zen beraien doinu zaharra. Gau osoan iraun zuen su hura, beraiek piztu zuten.

Kanta saioa Xabier Letek hasi zuen eta ihardunaldi atsegina eman zuen. «Nafarroa», hain ahaztua izan dena, jaialdiaren haseran agertu zen, abesti honekin hasi bait zuen Letek bere saioa.

Eta kanta saioari Nafarroakin eman bazitzaion hasera, Gorka Knörrek «Araba»kin bukatu zuen. «Euskalerriko zapigarren alaba», abestiak esaten duenez. Gorkak ere aukera-aukerako kantak abestu zituen, azkenengoa batipat.

Batak hasi eta besteak bukatu, tartean izan genituen beste abeslari guztiak, Abesti gehienak oso ezagunak izan ziren; baina denak oihartzun sakonekoak entzuleengan. Horregatik maiz hasi zen jentea abeslarietara batera kantatzen.

Jaialdiak bi zati izan zituen, eta bata bestea baino aberatsagoa izan zen. Bigarren zatiaeren hasera ez zen txan-

txetakoa izan. Arze anaien txalaparta soinuak aintzinako oihartzun garbia ekarri zigun. Hots-zarata durunditsu hark txalo beroak eragin erazi zituen behin baino gehiagotan.

Laja-Iturbide eta Sakabi-Egañazpi trikitilariak ere ezin falta jaialdi serio eta alai hartan. Izan ere, une serioenean euskaldun jendea alaitzeko kapazitatea du trikitiak. Lehen zatia bukatu aurretik, zenbait jende dantzari eta saltaka jarri zuten beren doinu alaiez, batzuk pistari eta besteak zeuden tokian. Atsedean aldia ere beraiek bete zuten: eta jendeak biziki parte hartu zuen, oinak urratu beharrean dantzari eginaz.

Jean Michel Bedatxagak eta bere laguntzaileak Xuberoko musika eta doinu zahar batzuk eskaini zizkiguten. Euskal musika aldetik, zaharra bezain aberatsa. Baztango mutil dantza ere ez zen falta izan. Hauek eman zioten bukaera jaialdiari.

Jaialdian zehar gauza polit franko agertu zen. Bat suarena. Jendearen utsetan esanahi berezia zuen abestiren bat aditzen zenean, zuzi txikiak milaka pizten ziran: poxpoloak eta metxeroak. Oso polita zen, baina esanahi sakonekoa. Han zeudenek, sinbolo honen esanahi berezi eta zehatzaren berri ez bazekiten ere, denak emango zioten noski halako arrazoi sakon bat: amnistia, askatasuna...

Sinbolo sakon eta berezi bat ere agertu zen: ikurrina. (Bat baino gehiago, noski). Honek ez du esplikazio beharrik.

Erabili ziren jostailu batzuk ere: globoak. Han izan zen edonor gogora-

tuko da globoaz ere. Une motz bazuetakoa atentzio eta jostailu, beraiek izan ziren. Batak bultza eta besteak jo, han ibili ziren hegaldaka haruntz-honuntzean.

Baina jaialdi hura ez dezagula har bere soilean. Nere ustetan, jaialdi hura egun guztiaren ondorioa besterik ez zen izan. Hau da, «24 orduak euskaraz»-en ondorioz egoki eta bidezkoena.

Donostian egin da jaialdi hori. Baina ez ahal zaio zor horrelako zerbait Euskalerriko probintzia bakoitzari? Lehen urratsa eman da. Aurrerantzean, eman ditzagun falta direnak.

«24 orduak euskaraz» eta velodromoko jaialdia antolatzen eta prestatzen parte hartu duten guztiei eskerrikeria beronenak. Eta Euskaltzaindiari zorionak. Baina beste honelako bat prestatzeari ekin beharrean gaude, orain bertatik, gerotik gerora eta biharretik biharreara utzi gabe.

HARRI

Irratitako Korresponsalak

Eguna igaro zen baina apustuak zutik dirau, hasi besterik ez baitu egin. Noski, Martxoaren 27an ospatu genuen egunari nagokio. Eta apustua diot, **24 orduak euskaraz** aurrera eraman behar baitugu. Gure buruarekin eginiko apustua da, hain zuzen, irabazi behar duguna. Eguneroko harremanetan gure hizkuntza konstante bat izan dakigun ahalegindu beharko dugu, eta egun horretan hainbeste bider aipatu zen esaez mugatuko nuke jokabide hau: «Ezina ekinaz egina».

Baina lerro hauen bitartez beste puntu bat ukitu nahi dut: Irratitako korresponsaleena, hain zuzen.

Irratiak, gure Herrian behintzat, edozein euskal aldizkarik baino jende gehiago biltzen du bere inguruan, hartzaileari dagokionez: entzule nahiz irakurle.

Irratia da, besterik edukiko ez dugun bitartean (egunkari, telebistarik...) komunikabideetarik indartsuena.

Aurtengoari kazetaritzaren urtea (hobe esanda kazetaritza berriaren lehen urtea) izendatu badiogu ere, ez ditugu, horregatik, beste bideak baztertu behar. Eta honelakorik egitea inoren nahian izanen delakoan nago.

Irratia egun osoan zehar gurekin dago; etxe bakoitzean egunero entzuten denaren ikasketa eginen bagenu, orduen zenbakia, ezpairik gabe, garaile izanen litzateke.

Hogeita zazpian egindako programa berezia aurrerantz eramateko, dakidanez, irratiarekin zerikusirik ez zuen askoren laguntzaz baliatu behar zen.

Kazetaritzan mugitzen den askok bidali zuen bere kronika. Eta hau gauza normala da, irratigintzan dakusakegun lokutoreen lumeroa kazetaritzan parte hartu dutenen idazleena baino urriagoa baita.

Herrietatik egindako irratia saioetan euskaraz egiten duen lokutore gutti, edo ez hainbeste behintzat, dagoela ohar gaitzke. Oker ez banago, Tolo-

sa, Bergara, Arrasate, Eibar, Bilbo, Gasteiz, Iruinea... (entzun ditzakedan herri batzuren izenak aipatzeagatik), herrietako korresponsalek erdaraz, soil soilik, ematen dituzte kronikak.

Zer egin litekeen honela gerta ez dadin? Euskal Herriko zoko guztietatik euskarazko kronikak irits zekizkigun, nork eman beharko luke lehen urratsa? Hauk dira une honetan planteatzen ari naizen galderak. Eta ez direla nolanahikoak deritzat, haiengan baita, gure etorkizunari begiratu, euskal komunikabideetako azpiegituraren zati handi bat.

Herri Irratia guztiz Herrikoia bihurtu dakigun honela jokatu beharko lukeela uste dut.

Hogetazazpian Gipuzkoako Diputazio Jauregitik Xabier Aranbururi entzun ahal izan genion bezala, Herriko erdal egunkariak euskal prolematikatik urrun bizi dira. Azalezko gaiak dira, gehienbat, ukitzen direnak, eta garrantzirik duen batekin sartzen badira... lardaskatseko. Ez dakigula berdin gerta irratiarekin! Bestela, pikutuan gaude...

Hain zaila izanen litzateke berriemate elebidunik jartzea? «La cesta de la compra se ha puesto muy cara para nuestras etxekoandres», «Ha llegado al txoko procedente de...» eta honelakoak entzutea... noiz arte?

Zergatik ez da behartzen bi hizkuntzak erabiltzea? Noren esku dago honelako erabakiak hartzea?

«24 orduak euskaraz», hau zen egun osoan lema; baina baita, eta batez ere, egun guztietan gogotan eduki behar duguna ere. Eta Herri Irratiaren (Herrikoia eta Herriarentzat) berriemate kontzientzia hartu behar dute arazo honetaz. Baldin ez badira planteatzen ez diote Herriari mesederik egiten. Eta Herriak guztion bultzada behar du.

MENDIAGA

Mahain

Martxoaren 27an herri Irratiari berlarriak josita egon ginen euskaldun asko. Merezki zuen benetan. Nere zorion eta txalorik beroena, eratu eta aurrera eraman zuten guztiei.

Gai askotan iritzi ugari agertu zen. Egun hartan esandako guztiarekin ez nator bat, noski. Eta horrekin inor haserretuko zaidanik ez dut uste.

Neri zegokidan gaia aztertu nahi nuke zertxobait. Euskal kulturari eta hizkuntzari buruz hiru zatitan banatu ziren ikastetxeak: ikastolak, ikastetxe pribatuak eta ofizialak. Hirutan banatzeko ordeztan banatu behar zirela uste dut: azkeneko biak «zaku be-rean» sartu bait ziren.

Orduerdiko edo ordubeteko mahain inguruan ezin daitezke alderdi guztiak ondo jorra, baina ikastetxe bakoitzaren jokabidea aztertzerakoan gauzak borobilegi esanaz eta alde batera gehiegi irauliz ihardun zela uste dut. Bestalde erlijiosoen ikastetxetan hoiek euskaldundu nahirik diharduen jenderik bada: hoietakoren bat eraman behar zen mahain inguru hartara.

Ikastetxe guztiak ikastola bilakatu behar luketela dudarik ez da. Horretara jo behar dugula neretzat argi dago. Bienbitartean, ordea, tarteko zerbait moldatzea beharrezkotzat jotzen dut. Nik, entzule gisa, alderantziz ulertu nuen. Eta gaurregun ikastolako jokabideak bakarrik balio duela esateari, burugabekeria deritzat.

Elkarri uztartzea zail samarrak diren esaldiak ere esan ziren:

—Zenbait Probintziatan, ehundikan larogeita hamar, edo hirurogeita hamar, euskaraz hitzegiten ez dutenak ditugula.

—Ikastolek eragozpen asko aurkitzen dutela gaurkoz, jaio eta aurrera jotzeko.

—**Euskaraz** irakastera iritsi behar dugula, ez **euskara** irakastera bakarrik.

Oraingozen zenbait lekutan euskaraz ez daitezkeela irakatsi dirudi, ume eta ikasle askok ez bait lukete ulertuko. Bestalde, irakasle asko ere ez da euskaraz irakasteko gai.

Gerora, euskaraz irakatsi behar da nonahi. Etzi baino bihar gertatzea hobe gero hori. Baina bienbitartean euskaraz irakasteak ez ahal du «bost xentimo» besterik balio?

Ikastetxe pribatuetan egiten zen apurrari eskerrik ez ote zitzaion ematen iruditu zitzaidan. Gutxietsi egiten ote zen gainera.

Erelijiosoen eta estatuen eskolak euskararen eta euskal kulturaren alde orain arte ezer gutxi egin dutela? Sarritan guzti horren etsai izan direla? Ezin uka.

Baina, lehengo jokabide oker hori ahaztu ezinik, orain sortzen ari den

Ingurua

giro berria zapuztea eta itotzea astakeria litzateke. Fraile eta mojen artean euskal giro berri bat enretzen ari da. Oraindik ez dela ezer asko egin? Zailtasunak ere haundiak dira.

Euskaraz dakiten irakasleak ez dira bapatean sortzen. Ikasten ari diren neska-mutikoei ere ez dute euskara berdin menderatzen. Zenbaitek euskaraz ondo daki, beste zenbaitek doi-doi daki, beste batzuek hitzik ez dakite. Gela bakoitzean talde desberdinak egin behar dira.

Irakaskuntzako programa ere ez da gure esku, goitik behera egina da. Geuk moldatzerik bagenu, bertara begira, gehiago taxutu daiteke. Jakina, euskara ikas-orduetan eman behar da, ez ikas-orduetatik kanpora. Horretan mahaikoekin naiz.

Baina eragozpenak eragozpen, horretan zerbait egiten ari den ikastetxerik bada. Fraile eta moja euskaldun bat baino gehiago Euskal Herriratzen ari da kezka honek eraginik.

Gaur Euskal Herrian ditugun eta esnarazi ditzakegun indar berriak ezetsi eta baztertu ote ditzakegu? Gauza bat goraltzeko beste bat zapaldu beharrik ez da. Egiten den piska goraipatuz zuzpertzeta ez ote da hobe, gehiegi zirikatuz zapuztea baino?

Irakaskuntzaz

Zenbait folklore mailan euskaltzaleko dugu, beste zenbait euskara ikasteko gogo sortuko diogu, beste zenbaitek ikasi egingo du, banakaren

batzuek ikasi eta landu egingo dute. Oraingo gurasoen belaunaldia baino euskaldunagoa izango da hurrengo gurasoen belaunaldia. Ez da gutxi.

Irratiko mahain inguruak pena eman zidan egia esateko. Norkberak lantzen duen alderdia jasotzeko bestea dabilen alderdia gutxietsi egin zela, iruditu bait zitzaidan.

Beste maila batzuetan beren ahale-gintxo egiten ari direnei poz gutxi eman zitzaioela uste dut. Honelako jokabideak jendea etsi erazi egin diezaioke. Eta jendea, ari den lekuan gero eta hobeto eta gogotsuago joka dezan, lagundu egin behar zaio. Zenbait lekutan **euskara** irakaste hutsa ez bait da «bost xentimoko» zeregina. Gaurko gurasoei **euskara** irakatsi izan balitzaike, hoiene seme-alabei **euskaraz** irakatsiko litzaiekete gaurregun.

Euskaraz irakastea da helburua, noski. Baina hori ezin denean euskara bederen irakastea gauza haundia da nere ustez.

IÑAKI ALTUNA

Larramendi Ikastetxeko zuzendaria

Foruen urtea ote?

Bergarako Udalaren erabaki garrantzitsua

Euskal lege zaharrak deuseztatu zireneko ehun urtebetetzea

Joan zen astean Z. ARGIA honetan presaka eta harrapataka zerbait aurrreratu genuenez, Bergarako Udalak erabaki guztiz garrantzitsu batzuk onartu zituen martxoaren 29ko batzarre berezian.

Arazoa —foruak kendu zirela aurtan ehun urte betetzen direla eta— Erregeri igorri zaion hiru puntutako gutun batetan datza, hots, 1839-ko legea desegitea, 1931ko estatutua eraberritzea, eta eraberritze honi dago-kikeen aintzin proiektua euskal udaletxeetako ordezkariak molda dezate-
la.

Erabaki honi benetan garrantzitsu deritzagunez gero, hitzez hitz (Berga-rako Udal-Batzak eskaini bezala) ager-tarazten dugu orrialde hautan, eta bai-ta 1839ko urriaren 25 eta 1876ko uz-tailaren 21eko legeak ere, hauzia zer-tan den irakurleak zehatz mehatz ja-kin ahal dezan.

Horrez gainera, 1841eko urriaren 29ko Errege Dekretua ere aipatzen da, foruak galtzearen etengabeko abidan oso araudi nabarmen eta esanguratsu denez gero. Ez dugu, ordea, Bergara-ko eskariak aipatzen duen 1841eko abuztuaren 16ko nafar paktoa ezartzen, bere nondik norakoa beste legeereki-ko agerpenekin batera kontutan har-tuko badugu ere.

Kazeta lan murritzu honen helburua ez dateke gertatuaren sozial, histori edota politik azterketa bat egitea, une konkretu honetan hainbat konstatazio egitea baizik, informazio mailan bati-pat.

Foruen deuseztapena saminez gogo-ratu ohi da. Haien berriztapena, aldiz, aho batez eskatu. Hastekoz, zer ken-du zenaren izpiritua ezezik, letra ere konkretuki ezagutzea, interesgarri iru-ditzen zaigu.

Errege Juan Horri

Euskal Herriko Lege Zaharra Kendu zuen 1876-ko uztailaren 21eko Le-gearen ehunurrena gainean dugularik, Bergara-ko Udal-batzak, 1976-ko Martxoaren 29-ko Batzarrean hartu erabakiaren ondoren eskari hauek, Jaun Horri, egiten dizkizu:

1) Datorren uztailaren 21-eko ehunurrenarekin batera, Euskal Herri-ko Probintzietan (Araba, Gipuzkoa, Nafarroa eta Bizkaia) dagokien eskubi-dea onartuaz, gure herriak 1839-ko urriaren 25-eko legearen aurretik zuen lege egoera, Gaztelania-kin elkartu hondoren Jaun Horren aurretiko Erre-ge Jaunek onartu ta zineztua, birrezarririk, Lege Zahar askatasuna osoa agindu dezazula.

2) 1839-ko urriaren 25-ko ta 1876-ko uztailaren 21-eko LEGEen promul-gatze arrazoiak eta Foru-erakundeen berriztapenari ekiteko, 1839-ko urria-ren 25-eko legearen 2-garren atalak eta 1876-ko uztailaren 21-ekoaren 4-garrenak manatzen dutenen luzapen arrazoiak gainditurik eta 1841-eko abuztuaren 16-ko Hitzarmen-Legearen oraingotze ta zabalpena beharrez-ko izanik 1931-ko ekainaren 14-an euskal udaletxeek Lizarra-n onartu zu-tenen antzeko ta Foru-erakunde berriztatutak bilduko litzuzkeen Autonomi-Arautegi aintzin eredu bat egitea agindu dezazula, luzapen berriek ez bai-luteke funtsik izango.

3) Aurreko atalean aipatzen den eta euskal udaletxeek onartu ta si-natu hondoren Jaun Horrengana jasoa izango litzuzkeen Autonomi aintzin eredu euskal udaletxeen benetako ordezkarietat egin dezala.

Eskariok galdu ta utzi ezinezko eskubideetatik datozela ta beste edo-zein irtenbidek, nahiz Administrazio Errejimen Bereziz, nahiz Konzier-toz, nahiz beste erabidez, ematez edo hitzarmenez jarri, ez duela sekula Euskal Herriak, kondaira lekuko, bere erakundeez gobernatzeko duen es-kubide uztea adieraziko, argi ta garbi aitortzen dugu.

Ageri hau Jaun Horrek onartu ta aurretiko Errege Jaunek egin Lege Zahar Zina laster berriztatua izango delakoan, gure menpekotasuna azal-duaz, Jaun Horren erantzukizun zabalean zuhurtasun haundiena opa di-zugu.

Bergara-n, 1976-ko martxoak 15.

Foru sistimaren azken errainuak duela berrogei urtetako gerran —1937ko ekainaren 23ko legearen arauera— desegin baziren ere, eta ezereztape-nik garrantzitsuena 1876 urtean gertatu, euskal foruen gainbehera 1839 urtean hasi zen, Bergarako Akordioaz lehenik eta ondoko legeaz gero.

BERGARAKO AKORDIOA

1837 urtean lehen karlistada amaitzen ari da. Foruen defentsaz ezezik, erlijio eta dinasti arrazoiz jeikia zen harmada nekaturik zegoen. Lutanako Kondea egoera honetaz baliatzen da eta euskaldunei mintzo zaie zatiketa eta etsipena sortu nahiz: «Vascongados, estos mismos que no se cansan de engañaros os dicen que peleáis en defensa de vuestros fueros; pero no lo creáis. Como General en Jefe del Ejército de la Reina, y en nombre de su Gobierno os aseguro que éstos fueros que habéis temido perder, os serán conservados, y que jamás se ha pensado en despojaros de ellos».

Karlistak etsiturik daude, bai, eta Karlos Erregeak Elgetan bilarazten ditut guda-indarrak, animoak gorlatu nahirik. Tropak erdaraz ulertu ez ote dion beldurrez, Iturbe Generalak itzultzen ditu Erregeren esanak. Erantzuna, euskaraz ere, guztiz zehatza izan zen: *Bakea eta Foruak*. Horra herriaren borondatea.

Giro honetan Bergarako Akordioa iristen da. Ez da hitzarmen bat eta ezta errendipen bat ere. Izenak berak dioenez, bi parteon arteko akordio bat da, «Bakea eta Foruak» delako lema-arenpean.

Hala ere, akordioaren lehen araua ez da, zoritxarrez, kalean sumatzen den giroa bezain garbi eta zehatza: «El Capitán General D. Baldomero Espartero recomendará con interés al Gobierno el cumplimiento de su oferta de comprometerse formalmente a proponer a las Cortes la concesión o modificación de los Fueros».

Lehen aldiz historian zehar, foruak *eskubidetzat* baino *eskabidetzat* proposatzen dira. Proposatu baino ez, gainera, gizon bakar baten mende. Esparteroren konpromisoa, bestalde, «proposamen» eta «gomendio» mailan planteatzen da soil soilik. Ez da ezer agintzen, dena anbiguo da.

1839ko URRIAREN 25eko LEGEA

Bergarako Akordioak 1839ko urriaren 25eko legea erakarriko du (1).

Lehen arauak Euskal Herriko konfirmatzen ditu, baina «sin perjuicio de la unidad constitucional de la Monarquía». Kontraesana nabari da. Lotu ezinezko bi ideia antagoniko nolabait elkartu nahi dira, eta, azken finean, bata bestearen kaltetan nagusitu behar.

Bigarren arauari, berriz, bere barne-egituraren itxurazko positibotasu-

1839 - 1876 - 1937

EUSKAL FORUAK GAINBEHERA

nean, ezezkortasun samin bat dario. Lehen aldikoz, Gobernu Zentrala jaun eta jabe goitik behera mintzo zaio Euskal Herriari. Ahaleginak egingo dituela dio. Gobernuak berak egingo ditu, ordea, Euskal Herriak bere buruaren jabetasuna galdua baitu iadanik.

Bigarren arau honetan foruen aldakuntza proposatzen da, eta nolabait bide bat geratzen da, ondoko proze-

dura bat moldatu ahal izateko. Prozedura hori mertxan jartzeko taktikaz lau probintziak ez dira bat etorriko, eta Nafarroak aldegingo.

1841eko NAFAR HITZARMENA

1839 urteko legeak ate bat irekirik uzten du euskal foruen posibilitateak Madrilén negoziatu ahal izateko.

Euskaldunak ez datoz bat, ordea, planteamendu orokor bat egiterakoan. «Guztia edo batere ez» delako lema radikalarenpean, Araba, Bizkaia eta Gipuzkoa probintziek gogor erasoten dute. Nafarroa, berriz, erreformazale agertzen da, eta nahiago du Madril-eko gobernuarekin elkarriketan hasi. Harreman hautatik sortuko da 1841 urteko abuztuaren 16an Nafar Hitzarmen delakoa, oraindik gaur egun irauten duena.

Hitzarmen edo pakto honekin, Nafarroak politik askatasuna lege eta bere «borondatez» galtzen du, trukean foru-legeria murriztu batez geratuz. Gainerako hiru probintziek, ordea, lehenean diraute zati batetan. Beren erresistentzia bortitzago izan zen, baina batek daki historiak ez ote dion azken batez nafarren flexibilitateari arrazoirik eman.

Dena den, 1841 urteko Hitzarmena txiki eta estu geratu zaio Nafarroari. Sortzez lege sinplista eta mugatu bat zena, are murriztuago urteak pasatutala. Horra zergatik Bergarako Udalak eskatu duen haren «oraingotze ta zabalpena».

1841eko URRIAREN 29ko EREGE DEKRETOA

Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako probintzien «hanka-egitea» ez da luzarorako izango. Urtea amaitu aurretik, urriaren 29ko Errege Dekretoak (2) —1839ko legeak adiarazten zuen «unidad constitucional» delakoaren arauera— egundoko zaplatekoa emango die amenazoka ari ziren hiruroi.

Dekreto honen esanetara, Euskal Herriaren politik eta administrazio erakundeek erromatar legeriaren molde klasikoak hartzen dituzte: Gobernadore Zibilak izendatzen dira, Espainiako hertzainak lehen aldiz sartzen, eta baita «Guardia Civil» izeneko ere.

Alkateak Espainiako konstituzioaren arauera hautatuko dira aurrerantzean. Diputazio Orokor eta Biltzar Nagusiak deseginik geratzen dira, eta hoi-ordetz Diputazio Probintzialak sortuko.

Aduanak, berriz, Ebrotik Bidasoara aldatzen dira, mugan zehar eta itsasaldean hainbat portu berri —Irun, On-

Espartero Maroto besarkatzen (Argazki historikoa)

1839 Urriaren 25ean

Artículo 1.º Se confirman los fueros de las Provincias vascongadas y de Navarra, sin perjuicio de la unidad constitucional de la Monarquía.

Artículo 2.º El Gobierno, tan pronto como la oportunidad lo permita, y oyendo antes a las Provincias vascongadas y a Navarra, propondrá a las Cortes la modificación indispensable que en los mencionados fueros reclame el interés de las mismas, conciliado con el general de la Nación y de la Constitución de la Monarquía, resolviendo, entre tanto, provisionalmente y en la forma y sentido expresados, las dudas y dificultades que puedan ofrecerse, dando de ello cuenta a las Cortes.

darrabia, Getaria, Deba, Bermeo, Plentzia eta Bilbon— finkatuz.

Dekretoak protesta giro bat sortarazi zuen. Liberalak zein karlistak bat zetozen foruak defendatzean, aduanaren arazoari buruz edo izan ezik. Izan ere, Donostian zein Pasaiari aduanak Bidasoan jartzearen alde ziren, beren portuen interesak defendatzearen batipat. Gainerako probintzia, aldiz, foruaren alde zegoen erabat. Eztabaida hau Donostiako Udala eta Gipuzkoako Biltzar Nagusiaren arteko tirabiretan nabarmendu zen.

Funtsean interes kreatu batzuk zebiltzan jokoan. Donostia aldekoen ustetan, aduana Bidasoara eramateak industri zein merkatalgoaren aurrerakuntza erakarriko zuen. Diputazioaren iritiz, ordea, kontraforu izateaz gain, ez zegoen horren premiari.

Hauzia goritu egin zen, eta Donostiako Udal-batzak Nafarroako probintzian sartzea ere pentsatzen du, Nafarroak ontzat ematen baitzuen Piriñotako aduana. Gipuzkoarrak «retro» eta «progre» direlakoan artean banatu ziren, azken hauk Bidasoako aduanaren alde zirenak zirelarik, noski.

Euskaldunen arteko banaketa honek erraztuko zuen 1841eko urriaren 29ko Errege Dekretoak, eta beste hainbat aldakuntzaren artean, aduanak Bidasoara

pasatuko. Irabazi egin zutenak horren «progre» izan ziren edo ez historiari esango du. Denā den, Gipuzkoako Diputazioak sasoi haretan saminez esan zuenez: «Tal vez llegará un tiempo en que las potencias, que van modificando mucho el ramo de las aduanas, las supriman todas por común acuerdo y utilidad».

1841 urtean, Europako Merkatu Elkartea sortzeko zegoen artean.

1876ko FORU DEUSEZTAPENA

1839ko legearen bigarren arauak nolabaiteko bide bat adiarazten zuen, foruen berriztapenari buruz Euskal Herriak bere iritzia Gobernuari ager ziezaioren. Esan bezala, Nafarroak negoziatu nahi izan zuen arren, gainerako

hiru probintziek «gorrarenak» egin ziztuzten.

1876 urtean, ordea, Canovas-ek Madrillera deitzen die hiru probintziei, 1839ko legearen arauera foruen antolaketa erabakitzeke. Gobernu eta euskal ordezkarien arteko gestioak giro ezin kaltegarriago batetan abiatzen dira. Espainiako prensa guztia foruen kontra mintzo da amorru biziz. Espainiako harmadak Euskal Herria militariki hartzen du, eta konstituzio garantiak ukatuak dira erresuma guztian. Herria esku-loturik aurkitzen da, inolazko defentsarik gabe, bere ordezkariak alde zurretik galdutako gerra batetan azken ahaleginak egiten ari diren artean.

Uztailaren 21ean (3) legea ateratzen da. Soldadutza egin beharra, ekonomi arazoa eta foruen konponketa ziren

1841 urriaren 29ko Errege Dekretoak

Reorganizando la administración en las Provincias vascongadas. Establecimiento de Jefes políticos. Ramos de vigilancia. Organización de los Ayuntamientos. Idem de las Diputaciones provinciales y sus atribuciones. Abolición del pase foral. Aduana.

«Siendo indispensable reorganizar la administración de las Provincias vascongadas por razones que me habéis expuesto, del modo que exige el interés público y el principio de la unidad constitucional, sancionado en la Ley de 25 de Octubre de 1839; como Regente del Reino, en nombre y durante la menor edad de S. M. la Reina D.ª Isabel II, vengo en decretar lo siguiente:

Artículo 1.º Los corregidores políticos de Vizcaya y Guipúzcoa tomarán la denominación de Jefes superiores políticos.

Artículo 2.º El ramo de protección y seguridad pública en las tres Provincias vascongadas estará sometido, exclusivamente, a los Jefes políticos y a los alcaldes y fieles bajo su inspección y vigilancia.

Artículo 3.º Los Ayuntamientos se organizarán con arreglo a las leyes y disposiciones generales de la Monarquía, verificándose las elecciones el mes de Diciembre de este año y tomando posesión los elegidos en 1.º de enero de 1842.

Artículo 4.º Habrá Diputaciones provinciales, nombradas con arreglo al artículo 69 de la Constitución y a las leyes y disposiciones dictadas para todas las provincias, que sustituirán a las Diputaciones generales, Juntas generales y particulares de las Vascongadas. La primera elección se verificará tan luego como el Gobierno determine.

Artículo 5.º Para la recaudación, distribución e inversión de los fondos públicos, hasta que se verifique la instalación de las Diputaciones provinciales, habrá en cada provincia una Comisión económica, compuesta de cuatro individuos nombrados por el Jefe político, que la presidirá con voto. Esta Comisión será, también, consultiva para los negocios en que el Jefe político lo estime conveniente.

Artículo 6.º Las Diputaciones provinciales ejercerán las funciones que hasta aquí han desempeñado en las Provincias vascongadas las Diputaciones y Juntas forales, y las que para las elecciones de Senadores, Diputados a Cortes y de Provincia y Ayuntamientos les confían las leyes generales de la Nación. Hasta que estén instaladas, los Jefes políticos desempeñarán todas sus funciones, a excepción de la intervención en las elecciones de Senadores, Diputados a Cortes y provinciales.

Artículo 7.º La organización judicial se nivelará en las tres provincias al resto de la Monarquía. En la de Alava se llevará a efecto la división de partidos prevenida en orden de 7 de Septiembre de este año, y para la de Vizcaya se hará inmediatamente la demarcación de partidos judiciales.

Artículo 8.º Las Leyes, las disposiciones del Gobierno y las providencias de los Tribunales, se ejecutarán en las Provincias vascongadas sin ninguna restricción, así como se verifica en las demás provincias del Reino.

Artículo 9.º Las Aduanas desde 1.º de Diciembre de este año, o antes si fuere posible, se colocarán en las costas y fronteras, a cuyo efecto se establecerán, además de la de San Sebastián y Pasajes, donde ya existen, en Irún, Fuenterrabía, Guetaria, Deva, Bermeo, Plencia y Bilbao.

Artículo 10. Los Ministros de Gracia y Justicia, Gobernación y Hacienda, adoptarán las medidas convenientes a la entera ejecución de este decreto.

punturik nagusienak. Lehen biak berehala bete ziren, eta hirugarrena —laugarren artikulua alegia— ikuskizun dago.

1876 urterarte ez zuten euskaldunek soldadutzarik ezagutu. Gerra denboran tropa osatu ohi zen, baina bakealditan ez zen inolazko soldadutzarik, alkate bakoitzak bere herriko gizonen kontrola eramaten zuen arren.

Ekonomi arloari buruz, berriz, 1876 urteko legea radikala izan zen foru sistema deuseztatzean, baina nahiko taktika flexible batez, ordea, praktikan, harako deuseztapena eramangarriago gerta zedin.

Noraezko garai honetan, ordurarte elkarrekin bat eginik ihardun duten hiru probintziek nork bere aldetik jotzen du neurri batetan. Horrez gainera, Diputazioek beren karguak uzten dituzte Biltzar Nagusietan hartutako erabakiak aurrera ezin eramanez, eta ondotik, Gobernuak berak izendatutako Diputazioak sortarazten dira, herriaren ordezkari ez baina, Gobernuaren-gandik lor daitezkeen posibilitateak hurbilago ezagutzen dituztenak, behinik-behin.

Zirkunstantzia guzti hauek ekonomi kontzertuak erakarriko dituzte.

EKONOMI KONTZERTUAK

Zenbaitek esana duenez, ekonomi kontzertua ez da foru abortu bat baino. Bada, kontzertua negarrez ari den haurrari ematen zaion goxokia dela esaten duenik ere. Iritzi biak dirateke aipagarri. Kontzertua foruen seme deskastatua izan zen, eta baita euskaldunen kontsolagarri asmatu zen politik irtenbide dotore bat ere.

Lehen ekonomi kontzertua 1878 urtean egin zen. Bigarrenak 1887tik 1894era iraun zuen. Hirugarrenak 1894etik 1906ra arte. Laugarrenak, hamar urtetako bi alditan, 1926 arte. Azkena, berriz, hogeita bost urteko eperako burutu zena, 1927ko urtarrilean hasi zen eta 1952 arte izatekoa zen, 1937ko legeak hankaz gora bota izan ez bazuen.

AUTONOMI ESTATUTOA

1918 urtean, Oñatiko Kongresoaren ondotik, «Euzko-Ikaskuntza» Elkartea sortzen da, lau diputazioen ardura-pean. Elkarrekin Autonomi Estatutoaren proiektua 1930 urtean zehar moldatu zuen, eta 1931ko maiatzean Hego Euskal Herriko alkate autonomizaleen batzordeari aurkeztu zion Lizarrako biltzarrean. Tartean, urte bereko apirilaren 12an Errepublikak Monarkia gaititu zuen Madril.

Errepublika ez da hainbatek uste eta espero bezain nazio-periferiko-zale, baina, gutienik sistema herrikoia zen. Bestalde, Nafarroan estatutoaren kontrako mugimendua ugaltzen da, autonomia baino «foru-reintegrazioa» eskatuz. Ez zen estatutoa gehiegiztat arbuaiatu, gutiegiztat baizik. Hau honela, 1932 ekainaren 19an, Euskal Herriko

Udalen Biltzar Orokorra eratu zen Iruñean, autonomi estatutoa bototara erabakiz. Araba, Bizkaia eta Gipuzkoan autonomizaleak atera ziren garaile, eta Nafarroan, aldiz, kontrakoak (109 herri alde, 123 kontra eta 35 zuriz).

Geroztik, Nafarroarik gabe, Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako udalak berriro bildu ziren Gasteizen 1933ko abuztuaren 6an, eta aurreko urteko erabakia elkarren artean konfirmatu ondoren, azaroaren 5ean hauteskunde orokorrak eratu ziren hiru probintzietan. Zentso osoaren %84 estatutoaren alde min-zo zen.

BERGARAKO UDALAREN ERABAKIA

Azkenekoz, historian zehar ehun eta berrogei urtetako errepasoa eman ondoren, berriro ere hasi garen tokira gatoz, Bergarako Udala-Batzak 1976ko martxoaren 29an hartu berri duen erabakira, alegia.

Aipatutako gertakariak lagunduko al digute Bergarako Udalaren eskaria zertan den zehatz mehatz ezagutzen:

1.—Udal-batzak foruak kendu zirenetiko ehun urtehurrena aurtan ospatzen dela publikoki gogorarazi nahi du, eta 1839ko urriaren 25eko legearen aurreko egoera proposatu.

2.—1839ko urriaren 25eko (1) legearen bigarren araua eta 1876ko uztailaren 21ekoaren (3) laugarrena aipatzen ditu zehazkiro, biek ate bat irekirik uzten baitzuten euskal foruen berriztapenaren azterketari ekiteko. Orobat 1841eko abuztuaren 16ko hitzarmena, Nafarroari dagokion alde-tik.

3.—Foru berriztapen horren lehen urrats bezala, 1931eko ekainaren 14.ean euskal udaletxeek Lizarran onartu zuten autonomi estatutoaren proiektua izan zitekeen.

4.—Oro har, edozein proiektu eta proposamenetan ihardungo luketenak udaletxeek izendatutako ordezkariak izango lirarteke.

5.—Euskal Herriak badu bere erakundeez gobernatzeko eskubidea, eta administrazio errejimen bereziak nahiz kontzertuak edota bestelako erdipurdiko konponketak ez dituzte harako ideia eta helburu nagusiak ahaztuaraziko.

ESPART ERO
ALA
EZ PARTERO
BEPE ZALDIARENAK
BEZAIN BERO
ETA EZ ZEN
GIRO.

OLPIA 1974

1876 uztailaren 2leko Legea

Haciendo extensivos a los habitantes de las Provincias vascongadas los deberes que la constitución de la Monarquía impone a todos los españoles, y autorizando al Gobierno para reformar el régimen foral de las mismas en los términos que se expresan. Quintas. Contribuciones e impuestos.

Artículo 1.º Los deberes que la constitución política ha impuesto siempre a todos los españoles de acudir al servicio de las armas cuando la Ley los llama, y de contribuir en proporción de sus haberes a los gastos del Estado, se extenderán, como los derechos constitucionales se extienden, a los habitantes de las provincias de Vizcaya, Guipúzcoa y Alava, del mismo modo que a los demás de la Nación.

Artículo 2.º Por virtud de lo dispuesto en el artículo anterior, las tres provincias referida quedan obligadas desde la publicación de esta Ley a presentar en los casos de quintas o reemplazos ordinarios y extraordinarios del Ejército, el cupo de hombres que le corresponda con arreglo a las leyes.

Artículo 3.º Quedan igualmente obligadas desde la publicación de esta Ley las provincias de Vizcaya, Guipúzcoa y Alava, a pagar en la proporción que les corresponde y con destino a los gastos públicos, las contribuciones, rentas e impuestos ordinarios y extraordinarios que se consignen en los presupuestos generales del Estado.

Artículo 4.º Se autoriza al Gobierno para que, dando en su día cuenta a las Cortes, y teniendo presentes la Ley de 19 de Septiembre de 1837 y la de 16 de Agosto de 1841, y el decreto de 29 de Octubre del mismo año, proceda a acordar con audiencia de las provincias de Alava, Guipúzcoa y Vizcaya, si lo juzga oportuno, todas las reformas que en su antiguo régimen foral lo exijan, así el bienestar de los pueblos vascongados como el buen gobierno y la seguridad de la Nación.

Oharra: Lege honek boskarren eta seigarren arauak ere baditu, aurreko laurak bezain luze. Funtsean, hainbat administrazio moldetan Gobernuari ematen zitzaion erabateko agintez dira biak.

EUSKAL KAZETARITZA

**Bizkor egoki eta sendoa
izan dezagun**

Egizu harpide berri bat

ZERUKO ARGIA

IZEN-DEITURAK

ZUZENBIDEA

HERRIA

PROBINTZIA

Isidoro Fagoaga

Martin Ugalde

Isidoro Fagoagarekin egon berria naiz izketan.
Iru ordu paseak.

Ara norainokoak ditugun aurrerapenak: orain lau urte juxtu Donostian Aita Larroka kaleko etxe batean itzegin genituenak, gaur berri-bizirik.

Bitartetxo hontan, ordea, Ixidorok il.
Zarrasta egin dit.

Baina, zarrasta, ez bakarrik egin genuen elkar-izketa hura gaurkotu ahal izan dudalako bakarrik, baita euskaldun fin honek amalau urte luze igaro behar izan zituela Donibane Lohitzunen bertan nik berrentzun behar izan dudalako ere. Honek, zera esan nahi bait du gutxienez: larrogei urte paseak zituen Ixidorok, oraindik gazte zaneke zori zahar eta txar ber-berean aurkitzen dela gaur ogei urte estrenatu berri den gure mutil asko hemen.

Zenbat bekatu egin dugu, ba, zigor hau merezi izateko?
Edo nor besterik da hemen bekatarik!

Izketaldi honen bidetik atzeraka abiatu bezain laster aurkitu naiz, Oiarzungo aitona, Santakrutz apaizarekin orain eun urte ibili zelako hemen jaioa den batekin, eta baita orain dela ia eun eta berrogei urteko guda karlista denboran Bidasoa ibaia pasa eta arbasoa nondik nora ibilia izan zenen ondoreak jakin eta ahazteko ere aina denbora izan duen norbaitekin.

Oraindik eten gabeko guda ber-bera dirudi.
Zein madarikaziok jo gaitu, Ixidorok!

Unamunok esan zuen behin, gure erria, bi gelako etxea dugula, eta batean sua denean, bestera pasatzen garela. Jainkoak ibaiak hontarako sortu balitu bezala!

Noiz zatitzen dira etxeak honela?

Ibaiek, ur-bazter garbiak dituztenean, bazterrak elkar-tzen dituzte; itsaso zabalenak ere gizonaren ontzi-bide izaten diren antzera, bakea justizian denean; baina bi ertzak karabinero-jendarmez josi eta labanaz bezala gure erria bitan zatitzeko diren hoiek, ibaiari gizonak makurkeriaz ezarri egin dizkio, indarrez leporatu.

Unamunok aipatu ez zituen ertz zorrotz hoiek ondo eza-gutu zituen Ixidorok.

Etxeari sua eman ziotenak ere bai.

Eta ala eta guztiz ere, ez zuen Ixidorok Fagoagak inoren-tzat gorrotorik gorde.

Aipatu duan izketaldi hontan esan zizkidan denak ez nituen *Hablando con los vascos* liburuan jarri; neretzat esanak izan ziren batzuk ere ez ditut, noski, inoiz esango. Artu zuen, bai, minik, guk denok bezala; eta, askotan, gu emateko gai ez garen bezala jakin zuen amore ematen.

Ixidorok nor izan zenaren adibide bezala, puntu bat bakarrik aipatu nahi dut hemen.

Abeslari eta antzezleri ospatsua zenez, izan zuen antzeztu behar zituen pertsonajeak bereizteko aukera, eta hoietatik bi zituen begi-begiko: *Parsifal* eta *Sigfrido*.

Galdetu nion zergatik.

—Ara —esan zidan— argumentu bat onartzeko, barru-barrutik bizi eta senti nezakeena behar nuen; gero, pertsonajea izketan jarri eta honen ahoz abesteko sendimen-egarri hori senti araziko zidan pertsonajea. Neri gehien eragin zidana. *Parsifal* izan zen. Dakizuenek, Wagner-ek garai batean ain maite zuen Eskandinabi eta Germani-ko gorroto eta aierkundera berekin zeramatzen mitoen gurtza baztertu eta *Parsifal* sortu zuen. Aldakuntza aundia! *Parsifal*, maitasuna bait da. *Parsifal* antzeztzen nuenean, ni Kristo nintzen, nik konsagratzen nuen, nik bataiatzen nuen, usoa jeixten zen... Izan dut nik beti kristautza sentitzeko behar-bide berezi hau. Orain ere. Ez dut, halere, klerika-

lismoa maite, eta nerea, beste goragoko zerbait da. Gero eta aundiago ikusten dut Kristo. Ez dakit Biziaren eta bi-tizeko arrazoiaren bila gabiltzalako ala ainbeste izpiritu-asmo-gogo senti arazi digun Norbait izan delako den, ez dakit. Begira: batetik, aspaldi-aspalditik axaleko besterik ez diren eliz-ohituretatik urrundu-edo egin naiz... Hauxe esan nion behin Aita Inazio Errandoneari: ni gero eta kris-tauago sentitzen naizela, baina lehendabiziko kristau haien izpirituarekin; haien seinalea, batez ere, anaitasuna, mai-tasuna, garbitasuna eta txirotasuna bait ziren... (abotsa begirunetsu makur-jeitxi zaio Ixidorori). Nere erlijioa hau da. Esan nion Aita Errandoneari: gauero egiten dut nik egun guzian egin-esan ditudanen barren-azterpena, eta ondo ez dagoen zerbait esan edo egin badut, inori kalte egin badiot, ni ahaleginduko natzaio okerra zuzentzen... Bat-zuek, amar aginduak bitara biltzen dituzte: denen gainetik Jainkoa maitatzea, eta lagun-urkoka bakoitzak bere burua bezala maitatzea. Eta ondo dago. Baina, nik oraindik ge-hiago laburtzen dut; zeren, egitaz maitatzea gauza oso zaila denez, ondo ezagutzen ez dugun Jainkoa ezin da erre-zki gauza guzian gainetik maita. Jainkoa, gure lagun-urkoan ikusten dugu ondo eta urbilen, eta, hala, nik amar agin-duak batean uzi ditut: ez iezaiozu inori, zuk zeuretzat nahi ez duzunik egin.

—Ederra da —esan nion—. Eta, nondik nabaitu zenuen Sigfrido-ren eragina?

—Hau beste gauza da. Sigfrido, Wagner-ek beldur-ga-beko gizon buiartsu baten gogo bizia piztu zion pertsonaje bat da; nik orduan nolabait gure erri-baserrietako gazte pelotariak eta palankariak sentitzen nituen bezalako garbi eta indartsu den zerbait; Sigfrido-k, goi-goiko bizia eta egia nagusitu behar ditu; deustar mitologian askotan gertatzen den bezala, ezpataz izpiritu txarrak garaitu behar ditu; eta egitan maiz gertatzen den antzera, Sigfrido atzetik, traizioz, iltzen dute...

Berriak, zahar izan.

Ospe aundiko gizona izan zenez, ez ziren Bera eta Na-farroa eta Euskal Erriko gizon aundi izan zen honen bideak errazak izango; arrixkua duten ibil-bideak beti dira ondo ibiltzen zailagoak. Baina Ixidorok, egiaren alde eta makur-keriaren, gehiegikeriaren eta indarkeriaren aurka altxa di-ren pertsonajeak maite eta aukeratu zituenek, agerian da-go zein bidetatik ahalegindu zen.

Asmo hau eta itz hoiek ereduak izan zitzaizkidan orain dela lau urte entzun nizkionean.

Erakuspenez akulatuak iruditzen zaizkit gaur, berrentzun dizkiodanean.

Orain ez digu ibai batek (ain Bera-ko eta berea zuen ibaiak) ikustera joateko bidea ertz-itsusiz ebakitzen; orain, Eriotza dugu tarteko.

Mugarik zahar-berri-nagusiena.

Muga Nagusiaz aruntz ikus arte, Ixidorok.

IPAR EUSKAL HERRIA

«BAI ALA EZ» DONAPAULEN...

Duela bizpahiru urte, Daniel Landart-ek, geroztik hain ezaguna bihurtu den, «Bai ala ez» deitu antzerkia plazaratu zigun.

Aurten, Garazi aldeko «Hiruak bat» izeneko antzerkilari multxoak edo taldeak bi aldiz antzestua digu Donibane Garaziko «Vauban» zinesalan. Orotara, seirehun bat presunek ikusi dute.

Martxo honen 27an, arratseko 9k30-tan emana izan da Donapaulen, lekuko ikastolako arduradunek galdeginik. Eta erran behar dut antzerkilariak Garazin baino anitzez hobeki arizan direla. Ikuslegoa ere, berrehun bat presunakoa, bero beroa zuten eta garaztar jokolari trebeek ez dute eskuzarta edo txalo eskarik bildu.

Apirilaren hamarrean, arratsaldeko lauretan. Donaixtin eman beharra dute berriz, eta ez da dudarik, han ere jendalde pollita bilduko duela «Bai ala ez»-en agerraldi berri horrek.

Segur balio luke itsas alde hontan ere ager balezate, zeren antzerkia arras oraingoa baita eta antzerkilariak biziki onak.

EUSKAL KULTURAREN EGUNA DONIBANE LOHIZUNEN...

Apirilaren hamazazpian, Donibane Lohizunen eginen da euskal kulturaren egun berezi bat. Arratsaldeko hiruetan, Dukontenia trinketea, hasiko dira hizketaldi edo solasaldi batzu, euskararen etorkizuna gaitzat harturik.

Solasaldi horietan parte hartuko dute IKAS-eko, Seaskako eta hego aldeko ikastoletako ta kultur arduradunek. Gisa horietako elaldien astuna doi bat arintzeko edo, tarteka kantari ezagun zenbait ariko zaigu kantu xaramela-tzen.

Geroago, arratseko bederatzietan Jai Alain hasiko da kantaldi bat, arras berezia, Mikel Laboa eta Raimon katalan abeslari aipatuekin.

Kantaldi hau hasi aitzin, gosearen doi bat hausteko edo, nahiko jateko eta edateko izanen da.

SARE HAUNDIEKIN ARRAINTZAN ARITZEA EZ HAIZU!

Ez da lehen aldia, Donibane Lohizuneko arrantzaleek dei egiten dutela itsas arraintzako administrazioari, amore gatik eta debeka dezan sare haundiekilako arraintza.

Industrial aroko arraintza ez da halabaina, ohiko sare ttipiez gehiago hase-tzen. Behar ditu gero eta sare haundia-goak, heda aldi bakoitzean gero eta arrainalde haundiagoaren biltzeko. As-paldi du amerikano eta japonés arrain-tzariak berrogei ta hamar kilometro edo gehiago hedatzen diren sareekin ari direla arraintzan.

Duela urte pare bat, japonés arrain-tzariak Euskal-Herriko itsas golkora

hurbildu zirelarik, euskaldun arraintza-riek arraintzan baino lan gehiago ukan omen zuten, haien sare haundi kalte-garrien mozten!

Donibane Lohizuneko hiru untzik ere bide bera hartua zuten duela hiruzpa-lau urte. Martxo honen azken egunetan ordea, beste untzietako arraintzariak galdeginik, bazterrera utzi behar izan dituzte beren sare haundiak, besteak bezala arraintzan aritzeko. Zergatik?

Zeren itsasoko arrain mota batzu bel-durgarriki gutitzen edo kasatzen ari baitira arraintzabide hori egin eta egi-ten den itsas eskualdeetan. Eta aski frogatua izan baita, arraintza molde horrek, baliatua den lekuan bizi den arraindiari, zer kalte haundiak ekartzen dizkion.

Uler edo konpreni erraza da beraz, zergatik ez duten gehiago gure arrain-tzariak horrelako sare haundirik ikusi nahi. Eta nolazpait beren itsasgolkoa hobeki zaintzeko edo, eskatua dute sa-re mota horien kontrako debekua, ha-mabi millataraino heda dadin.

Agian, sobera berandu gabe, burruka luze eta zail horretatik irabazdun ate-rako dira gure arraintzariak.

LANKETARIAK ZERTAN DITUGUN

Lanketarien gorabeherak hilabetero jakinarazten ditu sail horretaz ardura-tzen den laneko bulegoak. Eta lekuko egunkari bakarrak argitara eman duen lerroaldiak haxe zioen, baizik eta gure eskualdeko lanketarien nonbrea edo zenbata azken urte hontan berdintsu zegoela.

Errealitatea den bezala agertzeko molde harrigarria benetan, artikulua be-rak bi lerro urrunago diogularik, azken urte hontan, lanketarien zenbata % 28-z bakarrik goratu dela. % 28, ez baita go-rapen haundia!

Horrela, beraz, ez dugu gure eskual-de eder hontan xaxotzeko ekonomiaz-ko arrazoinik. Ipar Euskal-Herrian, bos-pasei mila lanketari baizik ez dugu ta!!

Udaberri eta udara hontan ere, bes-te behin gehiago, lekuko boteredunak lasai egoten ahalko dira, euskaldun gaz-teriatik zati bat ona orain arte beza-la, joanen baita udatiar dirudunen mu-til eta neskato izatera eta datorren udazkenean berriz, beste gazte sail bat Frantziako ipar aldean aurkitzen diren betarrada alor eta lantegietara.

Eta gero, orain arte bezala, oro har eta gu baino gaizkiago direneri beha-tzeko galdatuz, gauza guztiak ongi doa-zila, erranen digute, gure herriaz eta gazteriaz ederki baliatzen ikasia duten horiek!

EMAZTEEK GIZONEK BAINO % 30 GUTIAGO IRABAZTEN...

Berriki egina izan den inkesta edo ikertze baten arabera, Frantses Esta-tuan, beren etxetik edo bizitegitik kan-

po lan dagiten emazteek, bana beste, gizonak baino % 30 gutiago irabazten omen dute.

Zuenek, lan berdinari sari berdina zor zaio. Ba dute oraino emazteek edo emakumeek non zer egin, berdintasun horretara irixteko edo heltzeko.

Eta, nolaz ez aipa, doi doia bada ere, haurren altxatzeko edo hazteko beren lana uzten duten emazteak? Hauen bar-neko lana, askotan kanpoko baina ne-kagarriagoa izaten da. Hauek ere, noiz erdietsiko ote dute, kanpoko langileari ematen zaizkion lansari eta abantailak? Zeren, ez badira ere, zuzenki lantegi edo administrazio ari, gizartearentzat ari baitira, oro har!

550.000 TONAKO PETROLUNTZIA...

Ez dirudi egia, baina hala da. Saint-Nazaire-ko hamabi metra luze ditu, eta hutsik, lauorgeri mila tona aztatzen. Ba-tilus eman diote izena.

Ba dakigu zer makur izigarriak ger-tatzen diren horrelako petroluntziekin, ixtripu baten ondok, beren odol ziki-na turrustan itsasora ixurtzen hasten direlarik. «Olympic Bravery» petrolun-tziari (hau 276.000 tonakoa) duela zen-bait aste «Quessant» deitu ugarteari hurbil gertatu zaiona, askiko da gogora-tzea. Hoge bat miliar zentima gostaia eta bere lehen bidaian abiatua zen un-tzi hori, hantxe gelditu da inora ezin mugiturik, itsas galerna bortitz batek Quessant-eko arrokeri kontra bota eta sabela zilatutik! Ixtripu horren ondo-rioaren berri, engoitik nornahik badaki.

Ixtripuak egundainotik gertatu bai-tira, eta bihar ere egingen hain segur, ez dira beraz, Batilus bezalako untiak makurren ttipitzeko modukoak.

Petrolaketan ari diren konpainia haundiak ez dira ordea, ixtripu batekin izitzeko heinekoak. Haiek, gero ta ge-hiago eta lasterrago irabazi nahi dute. Eta ixtripu beltza datorrenian, asuran-tza edo segurantzatik ahal den guztia eskura, eta ondorio kaltegarriak, orain arte bezala, besteek jasan! Ba da hor ere, zer bait, zuzen joan ez denik!

LAU MILIAR LURTIAR GARA...

Horrelako xifre bat zein neurritakoa den ez dezakegu gogoan har, bistan da. Baina dena den, berria edo albistea ja-kin bezala eman dezagun. Ameriketa-ko Estatistika Bulegoaren arabera, martxoaren 28-an, heldu omen gara lau miliar lurtiar izatera. Eta gizadi horre-tatik hirutik bat hamabost urtez peti-koa omen da!

Gogoan hartu behar da, zorigaitzez, gizamundu hortatik zatirik haundiena, ekonomia eta beraz kultur-politika mai-lan, hazi ez diren edo doi doia hazten hasiak diren lurraldeetan aurkitzen de-la. Eta beraz, herri hazi aberats oki-tuetako harmek egingen dutela oraino lan ederrik lurralde jendetsu horietan!

GEXAN LANTZIRI

beasain

24 ORDUAK EUSKARAZ

24 ez baina 23 inguru izan arren, Euskal Herriaren Kondairan zehar eta euskaldunei begira egin izan den zabalkunde lanik garrantzitsuen dugu ezpairik gabe. Zorionak antolatzaile eta eskuhartzaile guztioi. Entzuleei euskaraz berri gehiago eta, egunero eskaintzeko abiaburu izan dadila, ahalik eta komunikabideak oro euskalduntzen ditugun arte.

Gure herrian ere, bada zenbait jende ordu horien menpe egona, nahiz eta herri irratirik ongi entzun ez. Segurak ez ote du beste herri-irratiekin nolabait elkartzetik? Dena den, gauden bezala gaude, baina etorkizunari ere begiratu behar zaio.

Beasaindarroi nahiz goiherritar orori gehienik axola zitzaiguna. Goiherriko berri ematea zen noski, geure iragana aztertzeke ere. Honek ez du esan nahi gai jakinarrigorik edo arrakastatsugarorik ez zenik. Berri emate hori Iñaki Zabalak egin zuen.

Nire ustez, alor bati lotu zitzaion gehiegi, eta horrelako egitarau bati zegokion orokortasun falta ukan zuen. Berak, Ikastola eta Gaueskola hartu zituen euskal kulturagintzaren ekintza bakar bezala eta lehenengoaren berri (bere ikusmolde) bakarrik eman zuela kontu.

Bi ekintza horiek, egiaz dira noski euskal kulturagintzaren ardatz, baina ez dira bakarrak eta nire ustez, Goiherriko herri gehienetan izan diren Jaialdi, Jakintza-aste, Azoka, Hitzaldi eta abarrek ere, aipamen soil bat bederik mezei zuten.

Baina dirudienez, Ikastolagintzaren barruan izan diren tirabira eta etenduren iritzi alderakoi bat ematea nahia go ukan bide buen hizlariak. Ideologiazko aldeak ukatu gabe ere, tirabira franko izan bide baitzen antolamendu eskas bat zela bide, nahiz eta dotoreago agertzearren, ideologiaz bataiatu herrikoieria handi batez baliaturik. Zer esanik ez ideologiaren izenean estalita-ko jauntxokeriak...

Berri emale berak aitortu zuenez, jende asko omen dago gure arteko borroka horietan erreta. Nik ere, baietz diot horri, baina Zabalak hartutako bidea ez dut uste «erretakoak» biltzeko eta eskuratzeko biderik onena denik. Agian gehiago da zapuztekoa eta banatzekoa eta nire ustez, denon indarrak ahalik gehien batuta ere, nahiko lan izan behar dugu.

Ikastolatik at berriz, ezer ez zuela esan kontu. Gau eskola Elkartea oso ongi dago eta beharrezko da noski baina oraindik sortu berria da eta sortu ere ez zen eginen, orain hamar bat urte inguru (eta ez 45 esan zuen bezala) euskara irakasten jenderik hasi ez balitz. Hori aitortu beharra dago noski, baina horretarako bi gauza behar dira: bata, jakin eta bestea nahi ukan. Ez dakit bietatik zein falta zaion Zabalari.

Bitxia baita ere, Zabalak, Beasaingo Institutoko ikasleen Euskara-gogoaz aipatu zuena, Goiherriko Langintza Ikastetxea aipatzen ez zuen bitartean. Zer

esanik ez adibidez Beasaingo fraile eta mojetan euskara zerbait irakasten zela ez aipatzea ere, nahiz eta azkeneko hau garrantzi ttikiagokoa izan sakontasun mailan. Berdin Goiherri garaian egon daitezkeen horrelamoduzko jokaerak. Neuk ere aipatu berria dut Institutoko berri hori eta pozkarri zait, baina azken bi hiru urteotan eta oraindik behintzat borondate hutsez ari den zerbait da hori. Bienbitartean, bada 6-7 urte Goiherriko Langintza Ikastetxeko Juntak onartu eta gai behartu bezala, dakitenei eta ez dakitenei denei irakasten zaiela. Honek ez zuen aipamenik izan eta berdin gertatu zen lehen aipaturiko Jakintza-aste, Jaialdi, Hitzaldi eta abarrez...

Dirudienez, edo eta Goiherri gaizki samar ezagutzen du Iñaki Zabalak, edo eta ondoegi ezagutzen du, nahi duena derizkion eran esan eta gainontzekoa isiltzeko. Nire asmoa ez da inoren aurka ihardutea. Zabala ez dut ezagutzen, «24 Orduak» horretan hitzegina ordea, Euskal Herri osoari esana izan da eta nire ustez, esan gabeko gauzok ere esan beharra zegoen nonbait eta noizbait. Esateko aukera ez da berdina noski, baina Goiherriko edozein herritan kulturegintzan ari direnek frogatzen dezakete noski irratiz esanaren eta errealtatearen arteko aldea. Zerbait argitu badut, neure eginkizuna betetzat dadukat.

pasai donibane

EUSKAL SINDIKATO
BATEN PREMIA

Pasai itsas bazterreko lantegintza krisis larrian dagoela, ondo jabetu gara inguru honetan bizi eta lanegiten dugun langileok. Oraingo, kinka beldurgarri horren gorpulean murgildurik gukxi batzuk badaude ere, leize zulo sakon horretan, gainontzekoak ere, amiltzeko zorian ikusten ditugu.

Gure herrian, Astilleros Luzuriagak eta Pysbek «expediente de crisis» eskatua eta eskuratua dute. Lehenengo lantegia zeharo galduta ez bada ere, bigarrena ordea, erabat suntsitua sumatzen dugu bere buruaren jabe ezin eginak. Pasai S. Pedron, Proisa, Biespa eta armadore etxe zenbaitek ere, delako «expediente» dagoeneko lortua dute. Horra bada azkeneko hilabete hauetan, langileok eraman behar dugun zama astun negargarria. Hau dela eta, galdera bat darabilkigu ahoz-ahoz langile giroan: «Irtzenbiderik ba ote?». Honen erantzuna, jakina, ekonomiariek eman behar lukete; baina, hala eta guztiz, gure ekonomiko ikuspegi laburretik, nahiko etorkizun beltza nabaitzen dugu. Alabaina, zenbat eta goibelago ikusi, are gehiago sumatzen dugu euskal sindikato baten beharra eta premia.

EZ DAKIGU NORA JO

Pasaia hauzoan, krisis hau dela eta, batzar anitz egin izan da azkeneko bolada honetan; baina, bilera hauen ardatz daramaten langileek, Espainiako partiduen pentsamolde bidetik abiatu-rik daudelakoz, euskal langileriaren benetako problematika zeharo baztertzen

dute. Hitzetik hortzera ez, bai ordea praktikan. Langileoi beraz, euskal organizazio eta erakunde falta zaizkigu. Umezurtz gaituzue eta nora jo ezinean gabiltza; eta jakina, pentsamolde eta iritzi arrotzen morrontzapean erortzeko arriskuan. Hau, zoritxarrez, geure herrixkan ikusten hasiak gara.

LEHENBAI LEHEN

Horregatik, ikastolak sortu ditugun bezala, euskal sindikato baten premia gorrian gaude langileok. Sindikato bertikalararen ordez, benetako euskal sindikatoa behar dugu. Horrela bakarrik, euskal langileriak, Euskal Herriari dagokion problematika zabalarik, egiazko erantzun bat heman diezaiokie.

itxasondo

BEITI-KO BIDEA

Aspaldidanik eginik egon behar zuena, oraino asmotan da. Oraingoan, haatik, egia bihurtuko ahal da! Bestela, madarikazio asko bota beharrean ginateke.

Presupuestoa etorria omen da. Ea, bada, Herriko administrazio eta Guraso Elkartea e. a. elkarren lehian hasten diren, noizpait ere behar eta, premia horri erantzunen bat ematen.

ETA, MEDIKUA?

Zertan denik inork ez daki. Agian, norbaitek, bai. Baina, ganora piska bat gehixeago nahi litzateke. Medikua- ren zerbitzua ez bait du herriak limosna gisa ematen zaiona: ongi eta gehiegi ordainduko baizik.

Horrez gero, herriko ardura dutenek, inongo lotsarik gabe eta kopeta goi jarri-rik behar den tokira joateko moduan dira.

Besterik ez genuke behar! Residentzia famatua atzeratu, eta genuen mediku zerbitzu apurtzea kentzea!

BAZKO EGUNEAN MEZA

Apirilaren 19an beteko dira hiru urte Eustakio Mendizabal garbitu zigutela. Haren alde, Bazko egunean, San Joan hauzoan (Itxasonden) eta hama- bi terdian meza ospatuko da.

oiartzun

HAURTZARO IKASTOLA

Iaz bezala, aurten ere datorren ikastorako ume berrien izen zerrenda osatzen hasi beharrean gara. Hortarako kontuan izan behar diren puntuak hauk dira:

a) Umea ikastolan sartzeko eskabidea apirilean egin behar da.

b) Eskabide orriak, ikastolako batzordeari eskatu behar zaizkio eta behin betetakoan ikastolara itzuli. Helbidea: Haurtzaro ikastola.

Elorrondo, 1.

Oiartzun.

d) Erabakia, maiatzaren barruan hartuko da, araudiak mugatzen duen arauera. Guraso bakoitzari erabaki honen berri emango zaio idatziz.

NUN DA «ZONA VERDE» HURA...?

—Zona verde— hitz hauekin bataiatu zen gai hura azkenetan da. Hauzia bukatua omen dago; epailearen erabakia-ri zai gagozkio beraz.

Gai hau, 1969an Urbanizazioko Plan bat Ayuntamentuak prestatu eta Herria atzera botatzean hasi zen. 1973an hauzia goi-mailaraino eramane zen eta gastuendako 170.600 pezeta bildu ziren herrian. Hiru urte hontan ikusi dugu alde batetik Ayuntamentuak ez dituela Norma hoiek bete, beste industriarik sartzeko ez bada; eta beste aldetik, ez dela gehaigo luzatu behar Herriari dagokion Plan bat egin gabe. Plan bat egiten ez den bitartean, nahiz hauziak irabazi, Herria beti galtzaile izango gara.

AYUNTAMENTU BERRITZEAZ

Aurten konzejal berritzea dugu. Marilko agintariak beren hitza betetzen badute, herriak hautatuko ditu kontzejalak eta hauek alkatea. Hontan ez dezagun denborarik gabe, baina ahal dena egin bai. Leitzan, azkeneko berritzean, herriak bi hautatu zituen. Geroztik alkate berritze edo delako hori izan da; eta leitzar asko harritu dira herriak aukeratu zituen kontzejal hoietarik boto bat herriaren aurka joaitea. Hoiene alde ibiliak, herriak hauta zitzen, ez gara gutxiene arrituak. Baina herriari eta ez berekoitasunari begiratzen diot, ordaintzak loreak ala arantzak ukan, beti aurrera joanen da. Herriko etsaiek ez daude lo. Lotsarik eta bildurrik gabe leitzar guztiok zerbait egin dezagun «Ayuntamentua herriarena eta herriarentzat izan dadin, kanpoko edo etxeko txupazaleei utzi gabe».

GASTEIZKOENTZAT MEZA:

Leitzan ere, lehenago beste batzuentzat bezala, Gasteizkoentzat meza bat izan da. Bi nabarmenkeria gai hontan: bat, permisoa izaki eta lan tokian gelditu direla endena bat; bigarrena, zigorra mezara joan direlako ez dela izan, baina omen eskolan kastigatuak gazte batzuk horko enkargatu apaizarengatik.

PAPELERA HUELGAN...

SARRION lehenago ere zerbait gertatu izan zen, baina azkeneko hortan egun batean denak gelditu ziren; eta ordu da ordu erdiko geldierak ere izan dira. Deus gertatzen ez zen lantoki hontan zerbait badela inork ezin uka. Baina zenbat edo zer da «zerbait hori»?

Industri-langille nortasunaren hasiera, elkartu gabe deus ez dagoela eta zerbait egin beharra dagoela ikustea. Hotarik denetarik zerbait badaitake noski, baina gaurko langile-burruka, edo jornal gauzezkoak agertzen dira, nahiz euskal nortasuna ez uka. Baina leitzarrek eta euskaldunak ez genezake ahaztu langile burrukarekin batera Euskal-nortasunarena daukagula. Erdalduna langile bezala dago hankape-tua; gu aldi langile eta eskualdun be-zala. Beraz langile arazoa lehenik jar-tzea eskualizate lurperatzea da, eus-kal arazoa aurrea jartzea ametsetan bizitzea den bezala. Gizonak garenez geroz har dezagun gizon arazoa, eta or-duan eskual arazoa eta langile arazoa bik batera eramango ditugu.

Gauetik goizera Leitzan ere denek es-kual etiketakin dabilta, baina eskual bitzitarrek ez duena ez da eskualduna. «Leitzarrek ahal duguna egin dezagun gizon —hau da eskualdun— izateko edo gutxienez geldi gaitzen leitzar».

zestoa

IKASTOLAREN OHARRA

Zestoako Ikastolak, zenbait berrikun-tza egin dituela eta ohar hau bidali di-gu ZERUKO ARGIAN adierazteko. Ho-na beraz hitzez hitz igorri diguten oha-rra:

—Datorren ikastarotik aurrera, 1976-77tik aurrera alegia, Zestoako Ikasto-lak gela berriak izango ditu IDIAZPIN, lehen Jalos Toki egon den lekuan ber-tan.

—Berrikuntza hau dela bide, gela egokiagoz gainera gela bat gehiagore-kin kontatu ahal izango dugu datorren ikastaroan, «maternal» eta eskola au-rre mailak, bi urtetatik gorako hau-rrak, hartzen dituelarik.

—Bi sartualdi izango dira ikastaro-an zehar: bata ohi denez, Irailean, hil honetan bi urte betetzen dituztenak sar daitezkeelarik eta bestea berriz, 1977-eko Urtarrilean, 1976. urtean BI urte betetzen dituztenetik gorakoak has daitezkeelarik. Beraz, nahiz maternal, nahiz eskola-aurre mailetan 1976-77 ikastaroan beren haurrak Zestoako Ikastolan hasi nahi dituen guraso guz-tiei dei egiten zaie beren izena eman diezaioten, Apirilaren azken eguna bi-tartean eta Zestoako Ikastolan bertan, andereñoren bati.

ZINEMA ASTEA

Zestoako ZINE KLUB taldeak dina-mika harrigarriara ohituak gaitu eta maila horretan aurten ere ZINEMA AS-TEA antolatua dute urte buru honen gailur bezala. Apiril honetako 18tik 25era bitarteko astean burutu ahal izan-go da ekintza hau bost filma eta beste jendaurreko mahai inguru bat aurkez-tuz. Mahai inguruko lagun guztiak nor-tzu izango diren zehazteke badago ere, filmei dagokion egitaraua erabat buru-tua da. Beraz, filmok osatuko dute ASTE hau: «AHUNTZAREN ADARRA» (Cuerno de cabra), «EHIZTARI ATSE-GINAK» (Dulces cazadores), «LOLA MONTES»; «EGUERDI OSTEKO AMO-DIOA» (El amor después del mediodía) eta «ITALIAR BAT CHICAGO»n (Un italiano en Chicago).

Beraz, Zestoako eta inguruetako zi-nemazaleek badute zer ikusi eta en-tzunik aste guzti honetan.

«ZESTUA»LEHEN MAILARA

«ZESTUA» balonmano taldea oraintsu igo da Gipuzkoako lehen mailara, «Pri-mera División Provincial» delakora ale-gia. Bigarren mailan txapeladun hurren gelditu zenez lehen mailako «Michelin» taldearekin lehiatzea tokatu zitzaion promozio delakoan. Lasarten 19an egin zuten eta Zestoa berriz, 13 — 12 zes-toarrek irabazi. Benetan zorionak opa dizkiegu «ZESTUA»ko jokalariz guziei, hain urte gutxitan, hirugarren maila-tik lehenbizikora igaro direlako.

Benetan martxa polita erakutsi digu talde honek bere mailan. Beste maila premiatsuagoetan ere egiten duguna baino gehiago egin dezakegula deritza-

gu: langile, ikastola, herrigintza e. a. mailetan alegia.

Ea, bada, JARRAI ETA BULTZA AU-RRERA.

tolosa

EUSKARA ADMINISTRATZGOAN NAHI DUGU

Azken denbora honetan entzunaz ari gara, euskarak eman dituen, ematen ari den eta eman behar dituen aurre-arakaden berri; urtetik urtera, gehiagok euskaraz ikasi nahi dute, irakaskuntzan euskara beharrezkoa da, Euskaltzain-dia ofizialki ezagutua izan da e. a.

Euskara, benetan, gorako doa baina guk badugu herri lan bat egin beha-rra, hau da, gu mugitzen geran elkarte, instituzio, lantoki eta administrazio era-tan euskara ezartzea.

Tolosan baditugu hainbat eta hain-bat banku etxe eta aurrezki kutxa eta ez dugu ikusten asko arduratzen dire-nik beren lan etxeetan euskara beha-rreratzotzat hartzen.

Dakigunez hauetako zenbait diru etxe-tan, jendearekin harremanetan egon behar dutenek euskaraz ez jakitearren, erdaraz egin behar dugu. Nor dago bes-tearen zerbiztutan?

Belarrietara iritxi zaigun zuzmoak dionez Lan kide Aurrezkiari azkena egin diren etsaminetan, euskaldun mordo batek izena eman arren, erdaldun bat aukeratu dute. Guk uste ez dela nahi-koa gure etxetara eskutitzak euskaraz iristea.

Diru etxeak egiten ari direna ez ote da oportunismo hutsa izango? Urtean zehar zenbait laguntza eskaintzen diote ikastolari eta beste elkarte eta ekintza euskaldunei? Euskara eta Euskal He-rriari zein balio ematen diote?

Guk posible bezala ikusi nahi genuke datorren ikastarorako euskalduntzen kanpaina bat egitea diru etxe hauetan, lan orduak bezala ordaindua. Eta den-bora gutxi barru «Euskaraz egin» txar-teltxo bat administrazio etxe guzie-tan.

24 orduak euskaraz: Hori nahi genu-ke, lehen pausoa eman da; eskerrik be-roenak eratzailai.

HAURRAREN ABESBATZA

Osatu berria dugu Tolosan haurren abesbatza, herriko ikastetxe guztietako haurrek parte hartzen dutelarik.

Zortzi urteko berrehunen bat neska mutilek osatzen dute.

Ikastetxe bakoitzak arduradun bat du ahotsak proba eta aukeratzeko. As-tean ekinaldi bat egiten dute batua, Jo-se Luis Ansorena Errenteriako Andre Mari abesbatzaren zuzendaria, eta Juan Tomas Maortua koordinatzaile direla.

Su eta ke ari dira lanean laster ospa-tuko den txapelketa batean parte har-tzeko asmatan. Han kantatuko dituzte-nak. «Zaldi txikia» obligatua, eta «Txan-txangorri», abestiak, izango dira.

11tik — 15 arteko neska mutilek beste talde bat osatzen dute; hauek ere txapelketan parte hartzeko asmatan, To-mas Garbizuren «Urak ardoari» abesti obligatuarekin eta oraindik aukeratu ez duten beste batekin.

Aurrera Tolosako Euskal neska-mutil gazteok!

LUCHINO VISCONTIRI

Gaur egun zinea, ez da arte herrikoia. Zinearen partizipazioa eta helburua ez dago herriak bizi duen errealtatearen baitan. Zinea, kultura bezala, laterririk gehienetan, ez da informazio bat ematera, kritika bat egitera, zerbait adieraztera, gogoeta batzuk egitera edo eta jendea alaitzera heltzen, baizik ihes egitera, gauzak aldatzera, ertsaldira, boterea bere eskutan duen klase batek ezartzen duen statusa inposatzera.

Zinearen historian, eta historian zehar, kultura herrikoiaeren egoera ukakor honen kontra egon denik izan bada, dudarik gabe, gizon hori Luchino Visconti izan da.

Beste gizonen artean bizi den gizon baten posturak, gizarteak dituen problemak, gizonen heriotzearen gauzatzen direnak, ikus arazi zizkion; boterearen jabe diren hemeretzigarren mende-ko klase aristokratik, sozial harremanak diruak markatzen dituen zibilizazio kapitalista bati, minoria baten zerbizuan herriaren explotazioa ezartzen duen zibilizazioari, bidea irikitzen diola ere garbi ikusi zuen.

Historia ez dute gertakizunek, borrokek, elkargoek egiten, baizik gizonen izan dituzten harremanek. Historia, gizonak, herriak egiten du.

BIZITZA

Milanen jaio zen, 1906ko azaroaren 2an. Bere gurasoak aristokratik dira eta teatro-buruzagiak.

1935ean Parisa doa, Mussoliniren fazismopeko Italia ohiturazkoa utzirik. Han, Jean Renoir eta bere ondorengo lana, nahiz zinean, nahiz teatroan, mugatuko zuen liberalismo kulturala, aurkitu zituen.

Italiara itzulirik, Resistenzian parte hartu zuen. Espetxeraturik fusilatze-ko ordena eman zuten.

Viscontik hainbestearino bizi izan zuen fazismoa, non bere ondorengo lana gizadiaren kontrako eta kulturaren kontrako botere hori deuseztatzea zuzenduko du, zinea medio dela.

FILMAK OBSESSIONES (1942) «Itsumena»

Viscontiren lehen filma. Filma hau, neo-realismoaren hasiera bezala hartua izan da. Emazte batek eta bere amateak, emakumearen senarra hil dute, baina gauzak okertu egin zaizkie. Italiar zinean lehenengo aldiz atera da kamara bat kalera fazismoak sortzen duen errealtate jasotzera.

Oso eztabaidagarri da filmo hau, neo-realismoaren hasiera bezala sailkatzea. Viscontik ez du Rosselliniren, Zavatiniren edo De Sicaren antzeko «neo-realismorik» sortzen, baizik, eta tragedia bide dela, inguru konkretok baino areago doazen kritikak zehatz eta mehatz esatea lortzen du.

LA TERRA TREMA (1948) «Lurak ikara egiten du»

Viscontiren bide ideologikoan Grams-

LUCHINO VISCONTI

(I)

cik, P. C. I. ren sortzaileak, eragin handia izan zuen.

«La terra trema», Siziliako, ez industriadun Italiako, nekazarien, mineroen eta arrantzaleen borroka nahia itxuratu eta azalduko duen triptikoa izan zedin nahi zuen haseran. Azkenean, diru laguntzarik gabe, Viscontik «La terra trema» egin zuen, arrantza giro baten inguruan.

Pentsa Ondarroa, 1948, 1958 edo 1976-an arraina saltzeko bitartekoak kentzea lortu nahi dute arrantzaleek. Arrantzaleak bere kontura lan egiteko, filmeko pertsonaia batek, bere etxea bahitzen du. Negozioa ondo doa. Gau batean ekaitzak itsasontziak puskatzen ditu. Familiak gosea ezagutzen du, besteek ez dute onartzen. Gaisotu eta etxetik aldegin beharrean aurkitzen dira. Beren burua saltzen dute. Azkenean, arrantzalea bitartekoen proposizioak onartzera behartua izan da, bizi ahal izateko.

Ez zen Ondarroa, Aci Trezza zen, hego Siziliako herri pobre bat. Aktoreak ez dira profesionalak, arrantzaleak dira. Hizkuntza, sizilianoa da.

Melodrama izan zitekeena, opera herriko bilakatzen da; opera hortako arrantzaleen abotsak desesperazioaren garraisiak dira.

Visconti kultura herrikoia eta nazionalaz arduratzen da. Errealitate nazional eta sozial bati dagokion errealtate kulturala azaldu nahi digu. «La Terra trema»k zapaltzaileen aurkako iraultza beharra aurkezten du.

«BELLISSIMA» 1951 «Oso ederra»

Zavatinik egindako gioi bat, «neo-realismoa» katolikoaren konstante batzuk azaltzen dituen gioi bat, dela medio, Viscontik zineak, mito sortzaile eta itxura fisiko baten explotazio bezala sortzen dituen problemak erakutsiko dizkigu. Herriaren bila dabilelako, pelikula «neorealista» da.

«SENSO», 1954 «Sensu»

Viscontik, iragana orai-alдитik epaituaz, marxista postura bati lotua dagoen historiaren ikuspegi dialektiko bat azaltzen du.

Hasieran bere ideologiari uko egiten diola badirudi ere, gero filma historiatik aldegin zuten gizaseme batzuen analisia kritiko bat bilakatuko da.

Emakume abertzale eta ejerzito arrotz eta zapaltzailearen ordezkari baten arteko harremanak osatuko dute filma honen ardatza; eta bere bitartez Viscontik XIXgarren mendeari buruzko bere gogoetak emango dizkigu. Faktore ekonomikoak eragindako beharrezapenak, gizonak astinduko ditu, deuseztatzaile eta ehaile bihurtzen dituelarik.

«Il Gattopardo»az batera, presentearen irakaspenak argitzen dituen ikuspegi historiko batetan integratzen den sozial errealtatearen analisia izango da. Teatralidadea, finkeria, detallismoa, margo laukitan sartutako planoak, filmean gertatzen denarekin harreman zuzenean daude.

«LE NOTTI BIANCHE», 1957 «Gau zuria»

Dostoevskiren nobela bat oinarri hartuz, Viscontik aurreko filmen problemak: historia, epopeia, fatalismoa, alde batera uzten ditu. Idazle rusoaren nobela errespetatuz, filma sinple bat egingo du. Zuzendariaren krisia da.

«ROCCO E I SUOI FRATELLI» 1960 «Rocco eta bere anaiak»

Bizimodu hobearen bila, hego italiako familia baten emigrazioa. Berrirori ere, errealtateak eragingo dio Viscontiri gogoetetara. Presenteari buruz, baina iragana kontuan hartuz.

«Rocco e i suoi fratelli» tragedia errealista bat da. Pertsonaia, iraganak sorturiko kulturaren menpean baitaude, presenteari borrokan aurkitu behar dute beren bizitza, beren janaria.

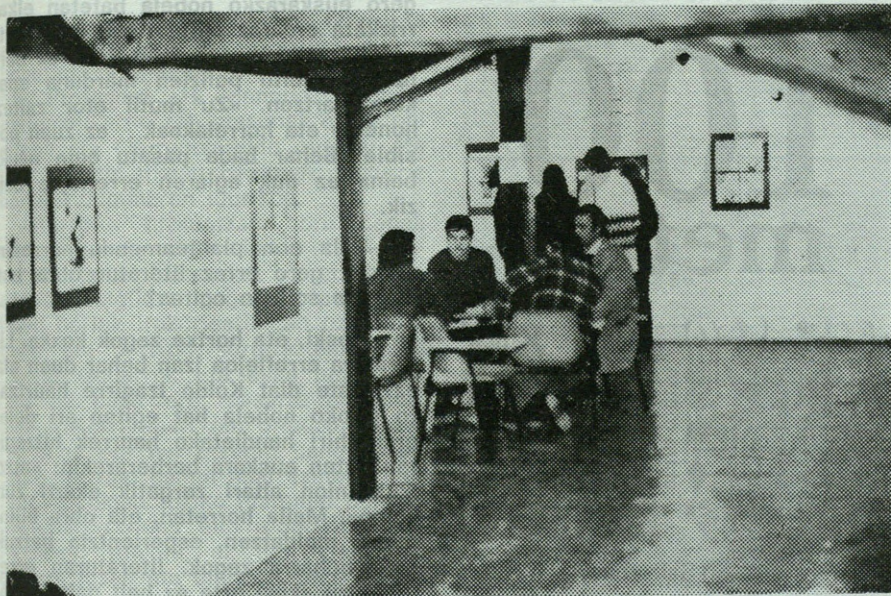
Oso inportantea da hego-Italiako eta ipar-Italiako biztanleak izan dituzten harremanez jabetzea. Hauek, aberatsak; haiek, pobreak. Batzuk, zapaldu-rik daudenak; besteak, berriz, zapaltzaileak.

Visconti bizitzako edozein konparazio konkretu baino areago doa. Berengandik urrutit aurkitzen diren errealtate batzuek baldintzen dituzte gizon haiek; eta gizon haiek alienatzen dituzten harremanak kritikatu nahi ditu. Eta hortik sortzen da bere bizitzagana eta gazteenganako pesimismoa.

Nahiz eta bere azkena trajikoa izan, egitura melodramatikoa da. Baina hau ez da akats bat. Mediterraneoko herriak beti mugitu izan dira errealtate hauen artean, latindar herrien historia melodrama bat izan baita. Izaera eta egoera melodramatikoa Viscontiri gustatzen zaionari dagozkio: gizonari. Gizona ez da ez trajikoa, ez errealista, baizik melodramatikoa.

JABIER GARCIA

GRABATU ANTOLOGIA

Martxoaren 26tik apirilaren 3ra zabalik iraun du Debako Arte Lantokietan lehen monografi erakusketak. Lehen hau grabatuei buruzkoa izan da.

Erakusketa hau antologia gisa muntatua izan da, egileon berezkuntzak baino gehiago teknika desberdinak nabarmenduz, aldeztu aurretik eta ikusleentzako bisitaren zehar, erabateko planteamendu didaktiko bat eginez, batipat.

Bost izan dira erakusketa honetan ikusleari agertarazi zaizkion grabatu teknikak: xilografia, linografia, aueuforte, litografia eta monokopia. Bisitatzaileak ikusi ahal izan ditu —eta propio esplikatu zaizkio buruz buru— teknika bakoitzak duen tresneria berezia, eta baita sistema bakoitzeko moldaketa eta ondoko prozedura ere.

XILOGRAFIA

Egurrezko plantxaz eginiko grabatuari esaten zaio xilografia. Nola bait, zurgin edo tallista baten teknika berbera da. Trintxa batez egurra errebatatu egiten da, egurraren beta jarraituz. Egur plantxa (negatiboz burutua) amaitu-ala tintatu egiten da, eta ondoren paperera (positibo) pasatu, rodiloaz (eskuz egiten denean) zapalduz.

Teknika nahiko primitiboa da, eta aski moldagaitza. Kreaio lana, berriz, baldintzapetua, kontrabatar nekez baino ezin daitekeenez gero, egurra errebatu.

LINOGRAFIA

Linografia xilografiaren antzekoa da, baina plantxa egurrezkoa izan beharrean, linoleozkoa da. Linoleo deritzan material sintetiko honek gorputz konpaktu bat osatzen du. Ez du batera betarik eta trintxaz askoz ere errazago egin daiteke lana, direkzio orotara. Ez du egurrak duen porositaterik ere.

Funtsean teknika landuagoa da, xilografiak baino posibilitate gehiago eskaintzen duena.

EAUFORTE

Eauforte (Edorta Kortadik erabili ohi duen hitzez) edota «aguafuerte» delakoa teknika ezagunagoa da, apika.

Edozein metaletako (burdina, beruna, zinka etab) plantxa erabiltzen da, barniz batez erabat igurtzitzen dena.

Plantxa barnizatu honen gainean marraztu egin behar izaten da, marra egin-ala barniza errebatatu. Ondoren, nitriko zein sulfurikotan sartzen da, eta azidoak jan egiten du barniz gabe geratua den marra hildoa. Gero tintaz zikindu egiten da plantxa guztia eta berriro ere garbitu, tinta azidoak jan dituen marretan —barniz gainean egindako errebatu— baino geratzen ez delarik.

Ondoko prozedura, paperera pasatzea alegia, aurreko bi tekniketara bezala egin ohi da.

LITOGRAFIA

Izenak berak dioenez (lithos, harri),

litografia harritzko plantxaz egindako grabatuari esaten zitzaion sasoi batetan. Gaur egun, ordea, litografia bezalako plantxa aurreentsibilizatu batzuez egin ohi da.

Lehenik, lortu nahi den marrazkia egiten da material opako batetan, eta errekoratu. Aurreentsibilizatuak o plantxa metalikoan jarri eta argia ematen zaio, errebelatze antzera balitz bezala. Ondotik, sensibilizatuak azala kentzen da, marrazki opakoaren atzekaldean geratu den kerizunea izan ezik (argiak jo ez duena).

Hau honela, plantxa ureztatu egiten da. Urak ez du kerizunea bustitzen (azala kentzeka baitago), eta bai, ordea, gainerako plantxa guztia. Ondoren tinta ezartzen zaio eta aldrebes gertatzen da. Umela dagoen tokian ez da tinta erasten, eta bai, aldiz, urik ez duen tokian, aurreentsibilizatuak azalean, marrazkiaren kerizunean alegia.

Aurreko hiru sistimak negatibo-positibo diren artean (hau da, aldrebes egin behar zuzen atera dadin), laugarren hau, berriz, positibo-positibo dugu. Horregatik, hain zuzen, inprimategitan botaldiak egin behar direnean, plantxa positibo hau rodilo negatibo batetara pasatzen da, eta rodilotik originalera, saillean, berriro positibatuz. Koloreak bezainbat plantxa egin behar izaten da, plantxa bat kolore bakoitzeko.

Azkenik, monokopia (kopia bakarra alegia) zenbait ere agertarazi izan da, posibilitate hau ere badagoela azaltzeagatik batipat, bozetoak, muestrak zein konposizio solteak egin behar direnako.

ERAKUSKETA EGOKIA

Montmartreko estudio bat bailitzen, Deba Arte Eskolaren ganbaran goxo eta egokiro moldatutako erakusketa honetan, berrogeita hamalau obra aurkeztu dira. Esan bezala, erakusketa antologiako bat izan da, azken hiru edo lau urtetako hainbat lan agertaraziz. Egileok, Iñaki Alvarez, Lukas, Gonzalo Etxeberria, Iñaki Arrate, Jon Zabaleta, Jon Retolaza, eta Carlos Astrain, zortziok dira Arte Eskolan bertan guti zein asko ihardunak.

Erakusketaren helburua, berriz, didaktikoa. Egunerok egunerok, egile talde bat bertan egon da, ikusleei behar haina azalpen pertsonalki eta patxada handiz emanez. Horrez gainera, taldekako bisitak ere antolatuta dira, hainbat eskola-mutilekin eta besterekin.

Azaldu den obra guztia, bestalde, salgai egon da. Xilografia eta linografiako grabaprezioak 150/300,— ptaren artean izan dira jarriak. Litografiarenak, aldiz, 7.000,— ptatik 12.000ra artean. Litografiak ez dira, noski, erakusketa honetarako eta saltzeko asmotan burutuak; izatez prueba original batzuk dira, erakusketaren zirkunstantziatik aparte kostu horretakoak.

ONDOKO ERAKUSKETAK

Ez da grabatuen hau erakusketa bakarra izango. Uda aurretik beste bi izango dira, monografikoak haur ere.

Aste Sanduaren ondotik txartelgintzari buruzkoa eratuko da, eta geroago fotografia eta zeramika. Edozein modutan hirurak sanjuanak aurretik.

KRISELU editorialaren eskutik, Ramon Saizarbitoria argitaratu eman du bere bigarren nobela. Uste gabekoa baino, hainbatek aspaldidanik espero genuena, orain dela sei edo zazpi urte haren **Egunero hasten delako** lehen nobela irrikaz irakurri genuenok bati-pat.

Saizarbitoria dugu, segurutik, euskal nobelagintzak duen autorearik onenetariko bat. Eta meriturik ez duke, behar bada, onenetariko izatearen aldetik —guztira ere hiruzpalau bait dira gure nobelagileak—, gaur eguneko euskal nobela-irakurleak behar dituen hiru konstanteak eskaintzen dakielako baizik: gaurkotasuna, interesa, entretenigarri.

Irakurle arruntari —eta liburuaren aurrean gehienok gara arruntak— dagozkion hiru arrazoi garrantzitsu hauei, adituek egileari leporatzen dioten teknika baliotsua ezartzen badiogu, ezin uka Ramon zerbait baino gehiago dela euskal nobelistika barruan, eta are gehiago izan zitekeen baldin horren «garesti» eta «irakurgaitz» ez balitz.

—oOo—

—Aspaldikoa duk hire «Egunero hasten delako»...

—1969 urtekoa.

—Zergatik zazpi urtetako isilunea hire nobelagintzan?

—Ez zekiat... ez duk hori neri bakarrik gertatu zaidan gauza. Hiri ere, agian, neurri batetan... esan nahi diat...

—Ulertzen deuat...

—Ez zian giroak laguntzen... euskal literaturaren desprestijioa izan duk nolabait. Lotsa izan gaituk. Bai alde batekoengatik eta bait beste aldekoengatik ere. Zertarako eta... motibazio falta izan diagu. Gauzak ez dituk egon nobelatarako! Hala ere, honako hau jolasean bezala, denbora pasa egina zegok.

—Ibon Sarasolak esana dik hire «Egunero hasten delako» harekin euskal nobelagintzaren epe berri bat hasi zela...

—Bueno, Ibonen gauzak dituk. Behar bada epeak ez dituk horren erraz berezten.

—Zer izan duk bi nobela hauen arteko gauzarik garrantzitsuena?

—H e g o - a m e r i ketako eragipena, agian... Lertxundirena narratiba oso inportantea izan duk eta duk.

—Eta, zer duk 100 Metro?

—Ingeleseko poesian nabarmentzen duk gehienbat: «Nora doa gainezka egindako odol hori dena»? Gure artean gertatu ohi den odol isur-

100 Metro

KOLDO OLAZABAL

keta hori nora doan nahi niake espresatu. Zeren askotan angustiantea duk gertatzen ari zaiguna. Hilketak hoik deportivo zentzu batez planteatu ohi ditiagu. Txikitoak hartuz ere, xehetasun teknikoak aipatu izaten dira, noiz, non, nola eta horrelako morbo kutsuzko galdera aluak.

—Nobelaren haria Donostian gertatu duk, eta halako deskripzio bitxiez, erdaraz gainera: La plaza de la Constitución, ahora conocida con el nombre de Plaza 18 de Julio, abre veintidós arcos en sus fachadas orientadas al Norte y al Sur. Nueve arcos más dos laterales...». Zer duk hau?

—Ba... Donostiako giro txotxoloa... turismoari begira... gertatua non gertatzen denaren deslekukotasuna... Halako zerbait gertatu eta, bazarudik mundua erori egin behar litzatekeela. Baina ez duk, ordea, ezer pasatzen. Ez dituk komentario banalak baino sortarazten.

—Eta heriotza aurreko azken segundoz luzeak?

—Bere azken ehun metrotan doan horren nondik norakoa... Esaterako, agian ez luke «gora» esango, «mierda» baizik.

—Giltzaren kasoa?

—Guztiok konplikaturik gaudela, ale-

gia. Ordu desapropos batetan egoteagatik zer nolako istilu suerta dakiokeen edonori. Izan ere, gertatzen den guztia gure inguruan gertatzen duk. Ez gaudetik kanpoan. Edozein txorradagatik zelan izan daitekeen bat lotan sartua.

—Eta zergatik elkarriketa hainbat erdaraz?

—Bueno, hori horrela duk, gure errealismoaren lekuko duk. Zenbaitek pentsa zezakek ausarta izatea dela gero euskarazko nobela batetan elkarriketa erdaraz egitea. Nik uste diat, ordea, ene kobardia izan dela, ez bait nauk atrebitu polizien iharduna euskaraz jartzen. «Zu mutil etor zaitez honera» eta horrelakoak... ez zuan posible! Behar bada pasatu egin nauk, baina ez duk egiaren erreflejoa baizik.

—Hala ere, planteamendu horrekin ez duk gero erraz literatur obra bat euskara soilean egitea?

—Noski, eta hortxe zegok koxka. Literatura erreflejoa izan behar duen ala ez? Uste diat Koldo Izagirre haurtzaro giroko nobela bat egiten ari dela, orain hiri handietako haurrek hitzegtuten duten euskara berberarekin: «atzo ikusi nion aitari zergatik ekarri zun balon». Maila horretan, eta obra bilin-gueak moldatzen, esperientzia batzuk egin beharra zegok, literaturan erreflejaturik ikusi arte ez bait gaituk erabat hoitaz jabetuko.

—Hire nobelan euskaldunak nabarmendu egiten dituk, donostiarrak direla eta gainera euskaraz mintzo direla adiaraziz. Hau, euskal nobela tradizionalistaren karakteristika bat zuan...

—Hori ere gaur eguneko erreflejoa duk, baina lehen aipatu ohi zen arrazoi guztiz kontrakoengatik. Animalia arraro batzuk bilakatzen ari gaituk: «Tú sabes vasco? Qué curioso... Y escribes en vasco? Qué pena, hombre. No te entiendo ni huevo». Eta halako giro txorra batetan bizi gaituk.

—oOo—

Aurkeztea azaltzea baldin bada, nobela irakurri ez duen irakurleak ez du, behar bada, hemen azaldutakoengatik askorik ulertuko. Asmoa ez da izan, noski, nobelaren irakurketa ebitatzea. Aitititik.

Bakoitzak dakike zertan ari den, zeren...

Nora doa gainezka egindako odol hori dena?

erailketen odola... gerletako odola... miseriaren odola...

eta kartzeletan torturaturiko gizonezko odola.

Platon I: Oturuntza, Protagora, Menon

Platon lehendabiziko aldiz liburuxka osoetan eta euskaraz irakurri duan honetan, bi atsegin mota nabaitu ditut: Protagora eta Menonekin logika matematikaren zehaztasunak eman ohi duena eta Oturuntzarekin mistiku eta poeta metafisikoen izkribuak irakurriz hartzen dugunaren idurikoa.

Jatorrizko hizkuntzan obra honek ukan dezakeen adiera-ingarritasun aparte (ez baitzekazket horretaz deus esan), itzulgileari dagokio aipatu sentipen horiek irakurlearengan oztoporik gabe eta bortizki sortarazteak duen meritu izugarria. Eta esan behar da, beti ez bada ere, pasarte gehienak aisa irakurri ahal izan ditudala, nekerik gabe eta bai atsegin handiz. Zaitegiri ez zaio gairi ahal ezineko gertatu ez tokian tokiko Platonen pentsamenduaren iluna edo alderantziz zehaztasun trinkoa, ez eta esaldiaren egitura luzea eta bihurria, maiz liburu honetan aurkitzen dugunez. Itzulgileak ez dio, oztopoaren aurrean itzulmin-guruka ibiliz, hizkuntzari iruzur egiten.

Hala eta guztiz ere (eta irakurle soil naizenez kritikalarik profesionalen «aparato»-rik gabe mintzo naiz) inun astuntasunik nabari bada, elkarriketa sarriberritu tankera duten pasarteetan ageri da. Gaitz egiten zait ideia honen zergatia azaltzea, ez baitakit ziur, hala izanik ere, nundik datorkiokeen: jatorriz, garai hartako elkarriketa tankera egungo gizon urduriar arras geldoa iduritzen zaiolako ala itzulgilea textu jatorrari hitzez hitz jarraitu nahi horretan, adberbio eta betegarriak erruz erabili behar izan dituelako. Baina nik ez dakit, Zaitegirik itzulanean erabili dituen oinarriko kriterioak onartuz gero, besterik egin zezakeen.

Iritzi orokor eta arruntok eman ondoren, berehala galdera datorkit burura: zenbaiteraino du gaurko euskal kulturak beharrezko Platonena bezalako obra? Zorionez badirudi gure kultur politikaren planteamendu tazitoe-tan, kultur modernu orok darabilzkian oinarri zabalak onartzen direla, errazkeriaren aitzaki liratekeen reduzio-nismoak baztertuz. Horretaz konturaturik gaur egun (ditugun indar eskasak kontuan harturik) izugarrizko ahal-eginak ari gara egiten didaktismoaren bide lehorretatik zehar, bihar edo etzi itomenik gabeko kultur bizitza eroso bat izan dezagun.

Hain zuzen Zaitegiren-eta belaunaldia gaurko etapa honen aintzindari bezala dakusat, euskal kulturgintzan di-

harduten gure anaia zaharrak bailiren. Orainarteko euskal literatur kondaire-tan ez zaio belaunaldi honi, belaunaldi bezala duen meritu hau onartu, ene uztez.

Ez dut zalantzarik gaurko gazteriak onartu egingen duela bai Zaitegi (be-netako zubigilea) bai beronen Platon-en itzulpena.

Eta bukatzeko Pierre Lafitten hitzez («Platon-eneko Atarian», Aintzin-sola-sa) bukatuko dut: «...nola ez erakuts sortherriko Zaitegi jaunari dion zor handia eta zertako ez errepika: «Gora zu, adixkidea, eta denen partez, eske-rrak milaka!».

MIKEL LASA

Madrildik

Izugarrizko arrakasta izan du Lurdes Iriondo, Xabier Lete eta Antton Val-verdek Madrilen eskeini diguten kantaldia. Entzuleok, mila inguru bero txalotu genuen beroien kanta saioa.

Z. Argiako irakurleak dakienez, Aralargo S. Migelen Anaitasunak gogor ekin dio lanari, oraingo honetan. Madrilgo euskaldundea elkartu nahi luke erakunde honek. Eta jaialdiaren eragi-na ikusirik, bide onetik abiatu dela ai-tortu beharko dugu.

Jaialdiari buruz, bizpahiru gauza ai-patu nahi nituzke.

TEKNIKA MAILA

Euskal musika profesionalizatu bat nahi badugu, teknika arazoa ezin deza-kegu baztertu. Tresna onak behar di-tuzte abeslariak. Eta tresna hoiek era-biliko dituzten tekniko saiatuak ere bai. Nolanahi, inprovisazioz edota ama-teurismoz ez dugu musika indartsu eta profesionalizatu bat lortuko. Hiru abeslari hauk ederki ulertu dute guz-ti hau. Tresna oso onak ekarri zituz-ten. Eta tekniko saiatuak ere bai, Kar-melo eta Kandido. Aretoa ere egokia zenez gero, teknika aldetik, goi maila-koa izan zen kantaldia.

ABESLARIEN MAILA

Hiru abeslariak, bakarka, oso ezagu-nak dira, Euskal Herrian zehar. Badu bakoitzak bere nortasuna eta bere itza-la. Hala ta guztiz, hirurak bat eginik abesten dute. Une honetan beharrezko den euskal batasunaren sinbolo ote? Euskal kantariak bakarka abestu ohi dute azken urte hautan. Kitarratxo ba-tez, bakoitzak bere ahalaren neurrian. Eta hau, nahiz eta, aldiz, hunkigarri izan, oso pobre gertatzen zen beste askotan. Lurdes, Xabier eta Anttonen kantaldiak ez du horrelako akatsik. Al-derantziz, osotasun eta batasun kutsu eder bat dario. Eta, ondoren gisa, ar-tistak aldetik ere goi mailara iritxi zen kantaldia.

ENTZULEEN AIPAMENA

Esan bezala, milatik gorako entzule saila bildu zen. Haseratik, halako be-rotasun giro bat nabaitzen zen. Eta ez eguzkiarena, jakina. Bainen, kantaldian zehar ikusi zenez, berotasun era-gilea zen, «desmadre»rik gabea. Eta honi oso adierazgarri deritzat. Izan ere, euskaldunok herri sena arras bi-zirik gordetzen dugu geure barnean. Herria ez da guretzat gizaki bilduma bat, soilki. Beste zer edo zer gehiago da herria euskaldunontzat, hots, bere nortasun bereizia duen izaki kolektibo bat. Madrilgo kantaldian ere, azaldu zen, nere ustez, bereizten gaituen nor-tasun kolektibo hori. Abeslariak ere ohartu ziren giro honetaz. Bukaera in-guruan, «Euskal Herri nerea» abestu ondoren, jende guztia zutik, txalotan ari zen. Eta Xabierrek, keinu eder ba-tez, entzulegoari eskeini zizkion txalo haik. Eta entzuleek txalo, saio bero eta luze batez eskertu zuten Xabierren keinua. Hura hitzik gabeko elkarrik-eta hunkigarria! Entzule arrotz batek zioenez: «Esto impresion».

ONDORIO GISA

Eskerrik beroenak antolatzaile, tek-niko, abeslari eta entzuleei. Honelako ekintzek indartzen baitute etorkizuna moldatzeko behar dugun fedea.

—oOo—

ATENEOARI BURUZ

Kaballeroren hitzaldiari buruz egin nuen laburpenak, eztabaidatxoren bat sortu omen du. Hain zuzen, Ateneoko euskal ekintzari uko egiten omen nion idazlantto hartan. Ez zen hori izan nere asmoa, ez! Ateneoko euskal ekin-tza horrek badu, noski, uka ezinezko arrakasta. Eta Bozas Urrutia jaunaren ardura guztiz eskergarria da, dudarik gabe.

Esan nahi nuena zera da, alegia, Ateneoko ekintza honek nahi eta na-hiezko mugak dituela. Ateneoak, era-kunde ofizial bat denez gero, giro ase-ptiko xamar batetan dirau. Bertan era-biltzen den kultur motari, kutsu aka-demiko bat dario. Ez dut esan nahi hau ona ala txarra denik. Honela da eta kitto.

Kultur mota guztiak onartzen ditut, denak behar baititugu. Hala ere, gau-za bat ezin daiteke uka. Mota batzuek besteek baino eragin handiagoa dute-la. Kaballeroren hitzaldiak bildu zi-tuen hirurehun entzuleak lekuko. Eta haxe izan zen idazlantto hartan aipa-tu nahi izan nuena, hots, hitzaldi sail honek izan duen eragina.

Beraz, bi ekintza hauk elkarren osa-garri gertatzen dira. Ateneoak kultur akademikoa eta besteak kultur plaza-ratua. Biak garrantzidun. Eta biak be-harrezko.

Ikuskizunaiz

HARRI-JASOTZAILEEN
TXAPELKETA

Euskal Herriko harri-jasotzaileen txapelketa bat eratu du Donostiako Turismo etxeak. Anoetako pelotalekuan jokatu da apirilaren 18an, egun señalatuan hain zuzen ere. Eguerdiko 12etan hasiko da.

Gipuzkoatik Joxe Manuel Agirre «Endañeta» eta Martin Iribar «Urtain IV» dira txapelketa horretarako izena eman dutenak.

Bizkaitik Iñaki Aizkorreta eta Jose Yurrebaso.

Nafarroatik Inazio Perurena.

Arabatik, Lapurditik, Zuberoatik eta Nafarroa-Beheretik ez du inork izenik eman. Harri-jasotzaile koxkorak eta korrikari onak ote ditugu, bada? Korrikariak badakite, noski, non duten lasterka lekua.

125 kiloko kubikoa, 150eko borobila, 175eko zilindroa eta 200eko rektangularra jaso behar dituzte. Denera kilorik gehiena bizkarreratzen duena izango da txapeldun.

Sariak!

Bakoitzari garaisari bana emango zaio eta gainera 60.000 peza aurrenekoari, 50.000 peza bigarrenari, 40.000 peza hirugarrenari, 25.000 peza laugarrenari eta 15.000 peza boskarrenari.

DEMAK

Bazko Sari Haundia deritzana antolatuko du Donostiako Turismo Etxeak apirilaren 18rako. Arratsaldeko 5,30-etan jokatu da Donostiako Trinidad plaza.

Bizkaitik Juan Trabakua demazaleak agindu du parte hartuko duela egun horretan. Gipuzkoatik Pedro M.ª Paga-saurtundua «Putzueta» demazaleak.

Orduerdian plazarik gehiena egiten dituenak irabaziko du saria. 2.200 kiloko «Gaztelu-haundi» harriari beste 250 kilo gehiago ezarriko zaizkio dema horretarako.

Idi-pare bakoitzak bi itzai izango ditu.

BILINTX TXAPELKETA

Bilintx hil zela ehun urte direla eta bertsolari gazteen txapelketa bat eratu du Donostiako Aurrezki Kutxak. Apirilaren 15erako eman behar du bere izena parte hartu nahi duen bertsolariak.

Zuzenbide honetara bidali behar ditu bakoitzak bere izen-deiturak: Caja de Ahorros Municipal de San Sebastian, Obra Cultural. Guetaria, 9-11, San Sebastian.

Hitzaren Kontra

Hitzaren kontra
ezin borrokatuko banaiz
zertarako
hitzaren kontra
hitzez borroka?

justiziaren kontra
justiziaz
ezin altxa banaiteke
orduan
ezin dezake inork
besoa jaso
edo urrumarik ere atera
hitzaren kontra

eta nolaz
urrumarik atera
gizonik altxa
besoa
hitzaren kontra jasotzeak
besamotzetik aparte
kojoka
mutu
eta itsumustuka itzultzea
suposatzen
duelaren kontzientziaz?
M. TEJERIA

Landaberri Taldea

Ederra, harrigarria eta zoragarria martxoaren 19an, Lasarteko ikastolako haurrek eskaini ziguten jaialdia. Gure ihauteriaren marko atsegintsuan, dantza, kanta, bertso, joku eta berriketa txit egokiak eta txukun moldatuak agertu zizkiguten. Hamaika-hamabi urtetako neska-mutiko xalo haiek, jendaurrean agertu zuten prestutasuna ikusirik, entzule guztiok txunditurik gelditu ginen! Bi orduko saio bikain hartan zehar, hase gauza politik ikusi ahal izan genituen. Zeinen kanta ederrak eta herrikoiak gaztetxo haien abots gozoetan!! Entzungarriak benetan, kaiolan jaio ziren txoriei, baratzeko lili bati eta orduz lehengo heriotzari abestu zizkietenak.

Lasartearrak, ongi prestaturik etorri zitzaizkigun. Antzokiaren goi-behetan, fokoargi bizi biziak egokitu ziztuzten. Honela, kanta bakoitzari zegokion diapositiba itsasten zioten. Diapositiba hauetako gehientsuenak, ikastolako haurrek egindako marrazkiak ziren.

Itxaropenaren mezua zekarkiguten: «Neguko gau luzearen beltzetik eta Euskal-lurraren errailetatik bizi berri bat erretzen ari da: Udaberria, lorea, haurtxoa...».

Promesa hutsalez betetako garai trakets hauetan, itxaropenaren mezua, gure bide ilunak argitzera dator etorri ere. Aspaldion, inongo jaialdietan ezagutu ez bezalako bihotz-zirrara un-

kigarri bat sentitu genuen Soreasuko antzokian.

Lasarteko ikastolako haurren jaialdi hau, herriz-herri agertu behar litzateke. Eta merezi du noski. Azpeitiko herriak eman dion baino erantzun ho-beagorik! Halafede.

ANATSAN

Ikastaroa

EUSKARA IRAKASTEKO
METODOLOGIAZ

PROGRAMA

1. Hizkuntzen irakaskuntza
2. «Euskalduntzen» metodoa
3. Euskalduntzen - 1
4. » - 2
5. » - 3
6. Ariketak prestatzeko metodologia
7. Elkar hizketak prestatzeko metodologia
8. «Alfabetatzen» metodoa
9. Bibliografia

IKASTAROA NORK NOIZ NON

Nork: Joxe Ramon Etxeberriak

Non: Donostiako EUTG-en

Egunak: Apirilaren 9,10ean eta 23,24ean

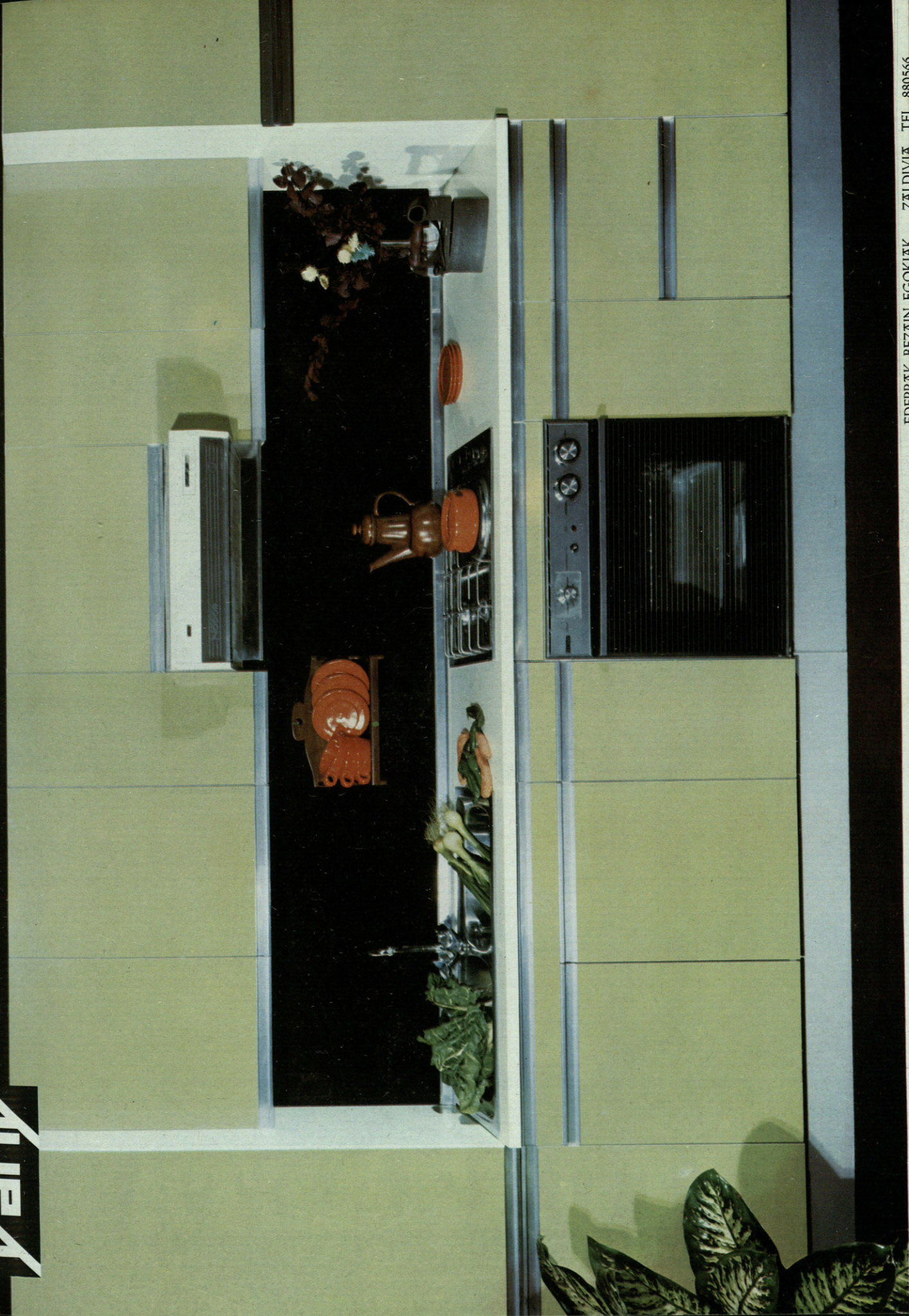
Orduak: Ostiraletan, arratseko 7,15-9,45;
Larunbatetan, goizean 9,30-12,30 eta
arratsean 3,30-7,30

OHARRAK:

1. Ikastaro hau ikastoletako, gaueskoletako eta euskara irakasten ari den beste edozein irakaslerentzat berezia eta egokia da.

2. Ikastaro osoa «Euskalduntzen» eta «Alfabetatzen» metodoez izango denez, lau liburuok, «Euskalduntzen» 3 liburuak eta «Alfabetatzen-1», begi aurrean izatea komeni izango da; gutxienez behintzat bi lagunekin liburu bat.
Eratzailea: Gaueskolen Elkarteak.

Yany

JAR ZAZU DIRUA

Donosti'ko lur eta etxe babesean

gain-gaiñeko irabazpidea

Diru-jartzerik txikiena: 600.000 pezeta

ARGIBIDEA:

ITURZAETA

AGENCIA INMOBILIARIA

Hernani, 1 • DONOSTIA • Urrutizkiñak 42.36.00/01/02